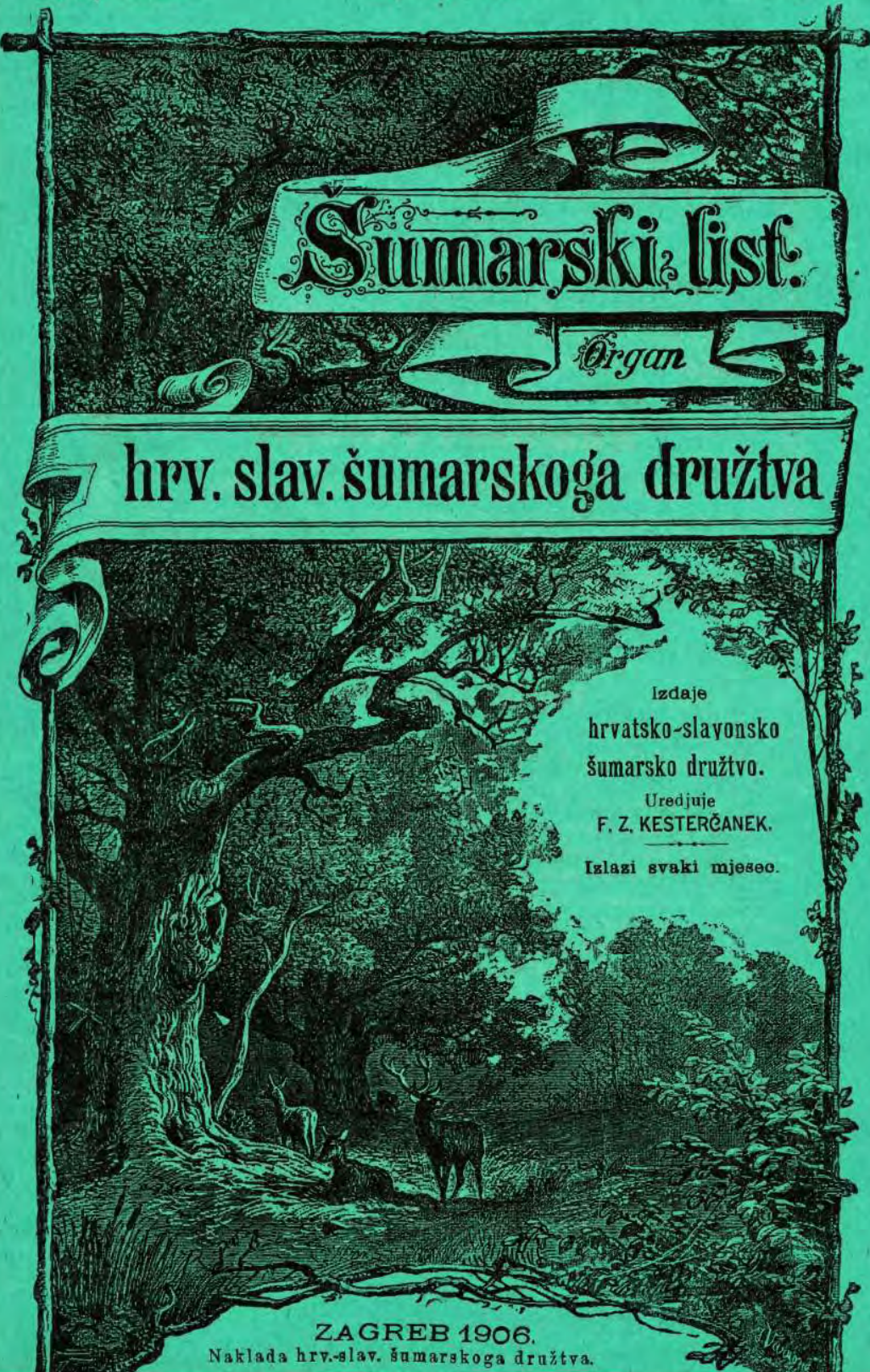

Tečaj XXX.

Srpanj 1906.

Broj 7.

Šumarski list.

Organ

hrv. slav. šumarskoga društva

Izdaje

hrvatsko-slavonsko
šumarsko društvo.

Uređjuje

F. Z. KESTERČANEK.

Izlazi svaki mjesec.

ZAGREB 1906.

Naklada hrv.-slav. šumarskoga društva.

10 milijuna šumskih biljaka.

Crni i bijeli bor, omorike, ariš, jele, weimutovce, kao i sve vrste inostranih četinjača, a napose veoma krepke javore, hrastove, crvenu johu, bijelu johu, breze, bukve, jasene, gledičije, akacije, brestove i t. d.

Divjake raznih voćaka za podlogu u cieplnjačima, kao i sve vrste **šumskih presadnica pro-
daje** u poznato pouzdanoj kakvoći c. i kr. austro-
ugarski dvorski dobavljač

Adalbert Farago

trgovina šumskog sjemenja i sjemenjara na paru uz topli zrak u

 ZALA-EGERSZEGU **(u Magjarskoj)**

kod želj. stanice **Varaždin**, koja postaja za naručbe iz Hrvatske, Slavonije, Dalmacije i t. d. posebne povoljne željezničke odpremne pogodnosti omogućuju.

Dopisnica uredništva.

P. n. g. P. P. i G. N. u Monakovu i A. U. u Zagrebu. Najljepša hvala na priložima.

J. Č. u Otočcu i S. J. u Striživojnoj. Primismo u redu — liepa hvala.

R. S. u Čabru i slavnoj šumskoj upravi manastira Rilo u Bugarskoj. Reklamirane brojeve lista, odpremismo Vam na dne 14. pr. mj. drugi puta.

M. P. u Virovitici sada a Mikleušu. Adresu uredismo kako javiste.

J. H. u Maksimiru. Nastavak primili smo 28. lipnja t. g., početi ćemo objelodanjenjem u sljedećem broju. — Nu svakako molimo što prije još i svršetak članka.

Upozorujemo i opet, da gg. izvole promjene adrese, reklamacije — kao i sve na uredništvo ili upravu „Šumarskoga lista“ i „Lugarskoga viestnika“ — odnoseća pisma u svom vlastitom interesu izravno na uredništvo lista upravljati.

Gospoda, koja bilo krivnjom pošte ili inače ne bi najdulje do 10 dana u mjesecu primila odnosni broj lista, neka to odmah prijave uredništvu, da im se takav dok zaliha dotiče, može ponovno dostaviti. Putem pošte su takove reklamacije proste od poštarine.

Isto treba za vremena javiti i sve promjene, odnoseće se na obitalište adresata.

Sva uredništvu tiuća se pisma i pošiljke valja dostavljati izravno p. n. uredniku profesoru F. Ž. Kesterčaneku — Zagreb — Mesnička ul. 18. I. Ostala pisma kao i novčane pošiljke pako samo „predsjedništvu hrv. sl. šumarskoga društva“.

Šumarski list.

Br. 7.

U ZAGREBU, 1. srpnja 1906.

God. XXX.

Pretplata za nečlanove K 12. na godinu. — Članovi šumar. društva dobivaju list besplatno. — Članarina iznaša za utemeljitelja K 200. — Za članove podupirajuće K 20. — Za redovite članove I. razreda K 10. i 2 K pristupnine. — Za lugarsko osoblje K. 2. i K 1. pristupnine i za „Šum. list“ K. 4 u ime pretplate. — „Lugarski viestnik“ dobivaju članovi lugari badava. Članarinu prima predsjedništvo društva.

Uvrstbina oglasa: za 1 stranicu 16 K.; za $\frac{1}{2}$ stranice 8 K.; za $\frac{1}{4}$ stranice 5 K. 20 fil.; za $\frac{1}{4}$ stranice 4 K. — Kod višekratnog uvrštenja primjerena popustbina.

Šumsko sjemenje.

Piše Andrija Petračić.

Od kada se šumarstvo počelo bolje njegovati, pokazala se uz prirodno pomlađivanje šuma potreba i umjetnog pošumljivanja istih, jer je isto uz svoju prednost, da ne moramo čekati na razmjerno dosta rijetke žirne (rodne) godine, bilo upravo neizbježno kod pošumljivanja čistina i goljeti. Uspjeh ovih radnja, koje troše godišnje veliku množinu šumskog sjemenja, koga si vrlo često kupom dobiti moramo, zahtjeva točno poznavanje valjanosti sjemenja u obće, a napose mogućnosti uspjevanja odnosne vrsti na stobini, koja se pošumiti ima. Ta potreba bila je uzrokom, da se osobito u novije doba, od kada se nastoji i koristno strano drveće i kod nas uzgajati, počelo pomno baviti iztraživanjem valjanosti šumskoga sjemenja, te se otom predmetu do danas ne samo razvila lijepa i opširna literatura, već je to izazvalo i potrebu osnutka raznih zavoda, koji se bave praktičnim ispitivanjem valjanosti sjemenja, te ustanovljenjem faktora, s kojima je ta valjanost uvjetovana. Do danas istina nemamo još pozitivnih odgovora na sva pitanja, koja se na to ispitivanje odnose. Uzrok su tom velike poteškoće, koje kod ovog ispitivanja pridolaze, napose vrijeme, koje

je nužno, da se osvjedočimo o rastu i vrsnoći drveća izraslog iz stanovitog sjemenja.

Držimo stoga da će biti od interesa, da ovdje neke od tih faktora nabrojimo i koju bobliže o njima spomenemo.

Valjanost sjemenja ovisi u glavnom

1. od veličine sjemenke,
2. od stupnja klicavosti, te
3. od unutarnjih svojstava svake sjemenke.

Uvjeti, da sjeme postigne stanovitu veličinu, ovise od množine hraniva, koje stoje sjemenjaku na raspolaganje, od povoljnog ili nepovoljnog vremena dotičnog ljeta, te od klime. Poznato je, da je sjeme iz hladnije klime manje, što se ima pripisati kraćoj vegetativnoj periodu, kao možda i tlu.

Prednost veličine sjemenke nije tako važna u šumarstvu ka u poljskom gospodarstvu. U poljskom gospodarstvu ovisi od veličine sjemenke i konačni plod biljke, u šumarstvu pako odlučuje ona samo u prvim godinama razvitka. Često naime dolazi u stručnoj literaturi na površinu mnijenje, da su najbolja stabla u dozreloj sastojini iz najvećeg sjemenja uzrasle, nu to je skroz pogrešno mišljenje.

Biljke uzrasle iz većega sjemenja jesu u istinu veće i jače, nu već za kratko vrijeme (2 - 3 god.) nestane ove razlike, te ne znamo, koja je biljka od većeg, a koja od manjeg sjemenja nikla. Medjutim baš ova razlika u prvim godinama jest za uzgoj biljke od velikog upliva, pošto jače biljke posjeduju veću otpornu snagu protiv štetnih upliva korova, mraza i drugih prirodnih nepogoda, kojima slabije biljke lako podleći mogu.

Važniji faktor po kome se valjanost sjemenja prosuđuje jest stupanj njegove klicavosti. Ova ovisi o dobi i načinu sabiranja, čišćenja, sušenja, čuvanja i starosti sjemenja, o starosti sjemenjaka, te v vremenim prilikama dotične godine, u kojoj je sjeme producirano. Biljke za mokroga proljeća ne nose mnogo dobra ploda, kao u suhom proljeću sa gdje kojom kišom i suhoj jeseni, kada sjeme može potpuno dozrijeti. Nadalje je poznato, da i sama vrst drva upliviše na klicavost. Od kolike

je važnosti to pitanje za razvoj šumarstva, svjedoči najbolje činjenica, da su naprednije države csnovale posebne zavode (kontrolne postaje) za ispitivanje klicavosti sjemenja raznih vrsti šumskog drveća. Tako se prema rezultatima takovoga zavoda u Zürichu, kroz vrijeme od 16 godina pronašla slijedeća popriječna klicavost šumskoga drveća: smreka 68%, bor 65%, ariš 38%, jela 27%, pseudo akacija 75%, hrast 69%, bukva 27%, brijest 26%, breza 25%, topola 5%.

Klicavost šumskog sjemenja može se prosuđivati na više načina. Vanjski znaci dobre klicavosti kod pojedine vrsti sjemenja jesu odgovarajuća tipična boja, tvrdoća i miris sjemenke. Mrlje na sjemenci (osim bora) pokazuju nam, da sjeme nije normalno razvijeno, odnosno zdravo. Osim toga prosuđujemo klicanje rezanjem sjemenke (Schnittprobe). Ovaj se način poviše rabi kod hrasta, bukve i kestena, u kojem slučaju su mrlje u rezervnim tvarima, kao i druga boja embrija jasni znaci, da sjeme nije dobro. Još se posuđuje ta valjanost u vodi (Wasserprobe) ili vatri (Feuerprobe). U prvom slučaju dobro sjeme potone, u drugom se zaspuca. Najpovoljnije i najsjegurnije rezultate dobit ćemo izpitivanjem klicavosti šumskog sjemenja na klijalštima.

Od velike je koristi znati postotak klicavosti sjemenja, koje će se za sjetvu upotrebiti, jer o tom ovisi množina sjemenja, koju ćemo u tlo staviti. To osobito vrijedi u onom slučaju, ako smo sjeme kupili. Često se naime dogodi, da se uslijed prevelike topline kod sušenja u sušionicama stanoviti postotak klicavosti izgubi ili da se kupljeno sjeme uslijed toga, što nije bilo dosta osušeno, kod oduljeg transporta ugrije (upali), a tim velik dio, gdje kada preko 90% svoje klicavosti izgubi.

Zar je onda čudo, da šumske kulture s takovim sjemenom ne uspiju? U tom slučaju redovno tražimo uzrok u tlu, mrazu, poplavi, svaljujemo krivnju na miševe itd., a ne pomišljamo, da smo krivi sami neuspjehu, jer smo mrtvo sjeme u tlo sisijali. Takav slučaj nam je iz nedavne prošlosti dobro poznat.

Nema sumnje, da je najteže odgovoriti na pitanje u kolikoj mjeri ovisi uporabivost sjemenja od njegovih unutarnjih svojstava. (inere Anlage), te koja su od tih svojstava sjemenom od sjemenjaka nasljednja?

Početak svestranog proučavanja ovoga važnoga pitanja pada u novije doba, od kada su šumarske pokusne postaje privedene u život, da nas sa pozitivnim rezultatima toga ispitivanja upoznaju. Osobitih zasluga na tom polju stekli su dr. Kienitz, dr. Schwappach te dr. Cieslar. Držeći, da su cijenenim čitateljima »Šumarskog lista« rezultati iztraživanja istih poznati, navesti ćemo ovdje, do kakvih je zaključaka na tom polju došao prof dr. H. Mayer, ravnatelj bavarske šumarske pokusne postaje u Münchenu.

Po njegovom mišljenju jesu nasljedne samo anatomske, morfoložke i biološke osobine roda i vrsti, pa se prema tomu imadu kao vrsti smatrati samo ona stabla, koja svoja anatomska i morfoložka svojstva potpuno na sve potomke prenesti mogu.

Istina je, da među tipičkim vrstima nalazimo i razlika (Abweichungen) u morfoložkim i bioložkim znacima. U tom slučaju onda stoji, da se nasljediti može samo dispozicija za pravljenje varijeteta, koja ali može ostati latentna pa se varijetet tada ne pokaže. N. pr. od 100 sjemenka crvene bukve bit će možda 10 biljka opet crvena bukva, dok od ostalih 90 sjemenka dobijemo običnu zelenolistu bukvu.

Među svojstva, koja se od sjemenjaka ne mogu nasljediti, navodi prof. dr. H. Mayer sljedeća: 1. mane, koje je sjemenjak tijekom života kroz vanjske ozlede zadobio (neravnost kvrgavost, susuvrhost i t. d.)

Sa nasljednošću ovih mana računaju još mnogi od strukovnjaka, osobito kod ostavljanja sjemenjaka. Pravilo je naime, da se kao sjemenjaci ostavljaju uspravna, odlično razvita stabla, jer bi tobože od manje lijepih dobili slabiji podmladak. Nebi inače bilo protiv toga prigovora, da ta pomnja u ostavljenju i odabiranju sjemenjaka ne pređe gdjekada i granice. Našao

sam naime već u praksi, da je u bukovoj sastojini, koja se imala naravnim načinom pomladiti, bilo među sjemenjacima i grabova, koji su časnu zadaću sjemenjaka samo zato dobili, jer se valjda njihova forma dotičnom strukovnjaku, po čijoj su odredbi isti ostavljeni bolje svidjela, nego forme u blizini stojećih bukava i hrastova.

2. prednosti osobito povoljnog tla (brzi rast)

Prispodobismo li drvo naših posavskih lužnjaka sa drvom lužnjaka odraslih u Spesartu, vidimo, da naši imaju kud i kamo širje godove nego spesartski, a već po općem pravilu, da širji godovi kod listača uvjetuju i teže, a prema tomu i bolje drvo vrijedi, da su naši lužnjaci vrijedniji od spesartskih o čem smo se i osvjedočili. Krivo bi ali bilo mišljenje, da bi iz sjemena naših lužnjaka na manje vrijednom tlu u Spesartu dobili jednako drvo kao i u Slavoniji, gdje im je tlo i klima optimum.

3. prednosti pomnog odgoja (čistoća, uspravnost debla)

4. mane, kojim su uzrok loša stojbina (kratko deblo, uzki godovi)

5. bolesti bilo koje vrsti. Kod ove točke moramo spomenuti, da se sjemenjem mogu bolesti prenositi, ali iz vana, te, pogibelj prestaje, ako smo ga prije sijanja očistili.

6. svojstvo, kojima je uzrok klima, nisu takodjer nasljedna.

Držimo, da će mnogi, kojim su poznati rezultati Cieslarovih iztraživanja kod posljednje točke zapitati, kako su moguće takove oprijeke?

Istina je, da je istraživanjem dr. Cieslar našao, da biljke iz hladnije klime, polaganije rastu od onih iz toplije klime no ta se razlika za par godina izgubi, a ono što nije za cijelog života konstantno, ne može se kao nasljedno smatrati.

7. nasljedstvu nijesu podvržene osebine, koje su posljedica starosti sjemenjaka.

Sjeme premladog kao i prestarog stabla nema doduše toliki stupanj klicavosti kao ono srednje dobnog stabla, ali iz

klicavog sjemenja svih stabala izrastu biljke, koje se u ničem međusobno ne razlikuju.

8. nijesu uvijek nasljedstvu podvržene razlike, koje nastanu među individuima iste vrsti.

Tako vidimo kod naših hrastova, koji u istoj sastojini jedan do drugoga rastu, da jedni prije, a drugi kasnije listaju.

Od potomaka i jednih i drugih dobit ćemo opet razne individue, koji će prije i kasnije listati. Kao varijetet ne možemo ta stabla smatrati, jer bi nas to dovelo u teoretički labirint, iz koga ne bi tako lahko izaći mogli.

Do ovih je zaključaka došao i prof. dr. Heinrich Mayer na temelju pomnog i svestranog iztraživanja kroz punih 25 godina, u koju svrhu mu služi šumarski vrt u Grafrathu sa površinom od okruglo 40 ha, koji je napose namjenjen uzgajanju i ustanovljenju onih eksota, koje bi se u Bavarskoj sa korišću uzgajati imali*.

O pitanju niže šumarske obuke u Magjarskoj.

Kao što kod nas u Hrvatskoj, tako je i u Magjarskoj danas, pitanje šumarske obuke na dnevnom redu šumarskih diskuzija. Ne samo, da se vrlo živo razpravlja za i protiv prenosa šumarske visoke škole iz Šćavnice u Budimpeštu — nu uz to dolazi onda još i s više strana potaknuto, ne manje važno pitanje — osnuća srednjih šumarskih škola. Pitanje za koje se tamošnji stručni krugovi u velike zanimaju.

Danas postoje u Magjarskoj dvije vrste naučnih zavoda za odgoj šumarskoga osoblja; i to za uzgoj šumara kr. magjarska visoka škola u Šćavnici, a za naobrazbu nižjeg šumarsko pomoćnoga i čuvarskoga osoblja, kr. lugarske škole u

* O istom je predmetu u broju 22. časopisa „Oest. Forst- und Jagd-Zeitung“ od o. g. objelodanio i g. Eisenmenger vrlo zanimivi i poučan članak pod naslovom „Sammengröße, Keimkraft und Sammenpflanzen“ (Opazka uredništva).

Kíralyhalmi, Vadaszerdi, Liptoujvaru i Görgyeny Szt. Imreu. Naukovanje na ovim posljednjim školama traje dvije godine a absolventi mogu nakon tričetrvgodišnje praktične službe pristupiti polaganju lugarskoga izpita.

Šumarskih srednjih učilišta — kako ih imade u Austriji, nema do sada još u Magjarskoj.

Gospodarsko društvo zemlinjske županije, podastrlo je stoga nedavna kr. ug. ministarstvu poloprivrede, obrazloženu predstavku, kojom moli za osnuće srednje šumarske škole, a to je bio onda i povod javnom razpravljanju toga pitanja.

Predstavka ta iztiće prije svega, da se na šumarskoj visokoj školi stečenoj stručnoj naobrazbi doduše nemože ništa prigovarati, nu da se šumari, koji si tamo stekoše višju stručnu naobrazbu, već i sbog većih zahtjeva što ih stavljaju s obzirom na plaću, mogu samo u državnoj službi ili većim fideikomisarnim gospoštijama namještati; dočim i opet predznanje absolvenata sa lugarskih škola, neodgovara zahtjevima svrsi shodne šumske uprave, u koliko se takvo bezuvjetno pokazalo nedovoljnim, pa da su onda stoga malo i srednje šumsko posjednici većinom prisiljeni, namještati za upravu svojih šuma tudje t. j. strano osoblje. Ovim žalostnim prilikama, dalo bi se, po napred spomenutoj predstavci, doskočiti jedino osnućem srednjih škola, u kojima bi se odgajali šumari sa manjim zahtjevima, a to da ne bi bilo samo u interesu uprave srednjih šumskih posjeda, već bi se tim i zaprečio strancem dolazak u zemlju. Konačno moli predstavka ministra poljoprivrede, da velevažno to pitanje učini predmetom svestranih študija — pak da uvažanjem velike potrebe — što prije shodna odredi u pogledu osnuća takovih srednjih šumarskih škola.

Istodobno zamolilo je rečeno gospodarsko društvo takodjer i magjarsko zemaljsko šumarsko društvo, da i ono tu predstavku sa svoje strane kod ministarstva zagovara. Usljed toga pozvalo je onda i ministarstvo zemaljsko šumarsko društvo, da i ono dāde svoje stručno mnjenje o toj predstavci.

Šumarsko je društvo na to, u svrhe proučjenja toga pitanja, izabralo posebno povjerenstvo, a ovo je i opet pod predsjedništvom ministarskog savjetnika i nadšumarnika u. m. Julije pl. Soltza — nakon svestranog proučjenja i razprave — magjarskom zemaljskom šumarskom društvu podnielo potanko izvješće, kojim osnuće takovih šumarskih srednjih škola označuje po stvar pogubnim. A taj je svoj zaključak podkriepilo sljedećimi razlozi:

1.) Što bi tim jedan dio onih šumskih gospoštija, kojima sada upravljaju visokoškolci, došao pod upravu stručno manje naobraženih činovnika, to pako ne bi odgovaralo općim interesom, dapače značilo bi nazadak; 2.) Što srednje škole po osvedočenju povjerenstva, a i polak iskustva stečenog u Austriji, ne bi pružale onaj činovnički materijal, koji na namještenje, kod manjih privatnih gospoštija računa, ter koji bi se takovim službama zadovoljio, i napokon 3.) Što bi se usljed toga odgojilo nepotrebno ter svojim položajem nezadovoljno činovničko osoblje. Nu uza sve to, da povjerenstvo osnuće šumarskih srednjih škola ne može zagovarati, ne će zato ipak poreći, da bi bilo poželjno pobrinuti se za uzgoj i takovih šumarskih službenika, koji bi među ostalim, bili sposobni također i za samostalnu upravu manjih privatnih šumskih posjeda, a koji bi uz to mogli naći mjesta i kao podčinovnici na dobrima stojećim pod upravom na visokih škola naobraženih šumarskih činovnika, dakle takovih, koji bi na bilo kojem šumskom gospodarstvu mogli naći i toj stručnoj svojoj naobrazbi odgovarajuće namještenje. To bi se pako po nazoru povjerenstva dalo najbolje postići odgovarajućom preinakom niže šumarske obuke, koji je predmet, već i onako dozrio za razpravu, a uz to i stručne krugove u velike zanima. Povjerenstvo drži stoga potrebnim, staviti i konkretni predlog, neka bi se s tim važnim pitanjem pozabavila posebna po društvenoj upravi sazvana anketa iz najširjih krugova, uz sudjelovanje šumovlasnika. praktičnih šumara, šumarskih nastavnika, kao i zastupnika u tom pitanju zainteresovanih gospodarskih društava.

Uprava šumarskoga društva prihvatila je taj prijedlog tim prije, u koliko se je već i magjarska zemaljska šumarska skupština g. 1896. izjavila protiv osnuća šumarskih srednjih učilišta. Napred spomenuta anketa, kojoj su bila prizvana 62 stručnjaka, obdržavana bje, uz brojno učešće, početkom mjeseca ožujka t. g. pod predsjedništvom kr. ug. minis. savjet. i zemalj. nadšumarnika u m. Julija pl. Scholza. Po anketi stvoreno vještačko mijenje sadržano se u bitnosti usljedećem :

U interesu je stvari, da se izobrazba t. z. šumarskih podčinovnika odluči od naobrazbe šumskih upravitelja.

S obzirom na obstojeće, a još više na buduće ciljeve šumskoga gospodarstva potrebno je takovo pomoćno osoblje bolje prednaobrazbe, koje bi se pod vodstvom na visokoj školi izobraženog šumarskog činovništva, moglo u šum. gospodarstvu uspješno namjestiti u svojstvu podčinovnika. — Naobrazba ovih podčinovnika mogla bi usljediti, na sa internatom spojenim stručnim školama, koje bi se mogle također i iz postojećih već lugarskih škola razviti, u koliko takove inače niže navedenim zahtjevom odgovaraju.

Glavni zahtjev obuke pomoćnog činovništva imao bi biti međjutim taj, da bude samostalno na temelju prakse. U tu je svrhu onda potrebno, da dotičnom zavodu stoji na raspoložbu za izobrazbu učenika bar 8000—12.000 katastralnih rali veliko, po profesorima zavoda upravljeno šumsko dobro, kojega se uprava imade osnivati na jednostavnim načelima, a uređenjem tako poučnim, da učenici pri tom uzmognu praktično naučiti sve u revirnoj službi kao i uredovanju potrebne gospodarske kao i tehničke radnje, a uz to steći si također i potrebno iskustvo u lovu i uzgoju divljači. A u tu je svrhu potrebno još i to, da se u svrhu praktične obuke osim školske šume, još i druge susjedne šume upotrebljavati mogu. Kod nižih šumarskih škola treba potrebni broj učiteljskog osoblja sa odgovarajućom — praksom namjestiti, kojima se u svrhu obuke, u upravi školske šume imade dati što veća sloboda, a koji se uz to imadu riješiti i svih onih radnja, koje bi oni samo

na užtrb obuke mogli obavljati. Ravnatelji tih škola imali bi se snabdjeti odgovarajućom disciplinarnom vlašću. Naučni tečaj neka traje dvije godine. S obzirom na uspjeh praktične obuke, neka se u pojedino godište ne prima više od 20 učenika. Uvjeti primanja neka budu; osim dokaza ne poročnog predživota, te zdravog i jakog tjelesnog ustrojstva: a) svršeni nauci na četiri razreda građanske ili koje opće srednje škole; b) ovjerovljena svjedodžba o najmanje dvogodišnjoj praksi, od kojega vremena najviše jedna godina smije otpasti na poslovanje u uredu; c) vlastoručno, sa potvrdnom opazkom neposredno predpostavljenog, po molitelju sastavljenog opisa za vrijeme prakse obavljenih radnja; d) doba od najmanje 16 najviše 20 godina. Prianje obavlja ravnatelj. Kod jednake sposobnosti imadu prednost sinovi šumarskih službenika. Predmet obuke stručne škole, neka bude sve ono, što treba da znade podčinovnik u pomoćnoj službi kod provadanja gospodarskih kao i tehničkih radnja u intenzivnom šumskom gospodarstvu, koli u vanjskoj, toli u kancelariskoj službi.

Pošto se pojedinim podčinovnikom, uvjetno može povjeriti i manje ili više samostalna uprava, šumskih dobara nepodpadajućih pod §. 17. zakona šumskoga — valjalo bi kod izbora naučnih predmeta uzeti i na tu okolnost primjereni obzir. Važna je također i praktička izobrazba pitomaca u lovačkoj službi i uzgajanju te njegi divljači. Izučna svjedočba stručne škole neka pitomca osposobljuje za službu šumarskog podčinovnika, a s obzirom na šumski zakon ona bi imala nadomjestiti lugarski izpit.

Po nazoru enkete, imao bi polazak tih podčinovničkih šumarskih škola biti obvezatan samo za u državnoj službi namještene podčinovnike. Za vrijeme sljedećeg šestgodišnjeg prelaznog razdoblja, mogla bi jedna polovica učenika sastojati i od takovih mladića, koji su doduše preko jedne godine praktičnu službu obavljali, a i dvadesetu godinu života jur prevalili, nu kojima ipak manjka svjedočba o svršanim četverim razredima građanske škole, ako se položenjem posebnog

prijamnog ispita pokazu osposobljenimi za primitak u školu — a uz predmjeru da su bar trogodišnju praktičnu službu obavili. Osim toga bilo bi uputno, da se u interesu niže šumarske obuke neobhodno nuždne — takodjer i u okviru sada postojećih lugarskih škola — provedive reforme — već početkom sliedeće školske godine stave i u kriepest. Lugari neka i u buduće tek nakon trogodišnje službe polažu šumskim zakonom ustanovljeni stručni izpit, koji se jedino na u njihovu djelokrugu spadajuće praktične radnje odnaša. Napokon bilo bi željeti, da se ti lugarski ispiti mogu polagati u sjedištu svake pojedine županije, i to pred povjerenstvom sastavljenim od šumarskih činovnika dotične županije, a pod predsjedništvom odnosnog šumarskog nadzornika. Izpitati se imadu samo u dotičnoj županiji nadležni kandidati — a sam izpit polagati samo na magjarskom jeziku.

Kako je i u nas pitanje o nižjoj šumarskoj obuci žali bože još sveudilj neriešeno pitanje — držasmo u interesu stvari shodnim, gori rečene zaključke magjarskog šumarskoga društva što podpunije, ma za sada i bez svakog dalnjeg komentara snaše strane i ovdje priobćiti.

O krivom svjedočanstvu pred upravnim oblastima.*)

Možda nigdje svjedoci toliko ne lažu kao pred upravnim oblastima. — Osobito u postupku kod prekršaja zakona o lovu imadu lažne prijave i kriva svjedočanstva takovu važnu ulogu, da se mi lovci, pa i mi pravnici, često moramo u čudu pitati, zašto u opće i imadu upravne oblasti kaznenu vlast, kada ne mogu nju izvršivati onako kako bi trebalo t. j. pravedno?

Jeli čudo, što pri takvom stanju stvari danas skoro svaki okrivljenik stupa pred upravnu oblast (osim slučajeve posebne

* Ovaj je članak pod naslovom „O krivom svjedočanstvu kod prekršaja zakona o lovu“ objelodanjen nedavno u „Lovačkom ribarskom viestniku“ — obzirom na obću važnost stvari donosimo ga sada i ovdje.

Uredništvo.

policajne strogosti) bez straha od eventualne kazne, samo ako je moguće pozvati se na kakove svjedoke?

Je li čudo, što danas skoro svako sa omalovaženjem govori o pravednosti i sudjenju naših upravnih oblasti?

Koliko i koliko ima slučajeva u praksi, gdje su seljaci koji su kod kotarske oblasti izgnbili pravo, odnosno nisu našli, zaštite, a radi krivoga svjedočanstva, — molili neka se stvar preda sudu, da sud presluša svjedoke i da on sudi!

Poljuljano je dakle povjerenje i medju seljacima te oni zato i drže, da se pravedna zaštita može naći samo kod suda.

Važno je stoga za nas pitanje o krivom svjedočanstvu pred upravnim oblastima u opće, a naročito u postupku kod lovnih prekršaja, a tim je nužnije razjasniti ovo pitanje, što ne samo publika nego u većini slučajeva niti organi uprave nisu na čistu o tome, dali se može kazniti krivo svjedočanstvo pred upravnim oblastima. ko ima pravo kazniti i kako?

O tom pitanju upravo želim ovdje raspravljati u nadi i želji, da mojim drugovima lovcima bude ovomoje istraživanje od koristi.

I.

Nijedan zakon izrično ne nalaže svjedocima, da pred upravnim oblastima moraju istinito svjedočiti i da krivo svjedočanstvo pred upravnom oblasti samo po sebi sačinjava kakav kažnjivičin.

Naredbe o kaznenom postupku upravnih oblasti i o kažnjenju političkih prekršaja, kao i zakon od 24. listopada 1872. o preinaci kaznenoga postupnika, — spominju svjedoke i vještake, te razlažu kako se oni moraju preslušavati, ali niti one naredbe niti ovaj zakon ne ističu dužnost govoriti istinu niti ističu kažnjivost laganja.

Do duše nema sumnje, da već time, što se u tim naredbama i zakonu spominje riječ »svjedoci«, država pretpostavlja da će ti ljudi koji se nazivaju »svjedoci«, govoriti istinu, — ali je to na žalost samo pretpostava.

Naš zastarjeli kazneni zakon u §. 199. slovo a) kazni samo krivo svjedočanstvo učinjeno pred sudom kao poseban slučaj

zločina prevare, dočim o krivom svjedočanstvu pred drugim oblastima nema u njemu niti spomena.

Jedino je što kazneni zakon u §. 320 slovo e) kz: ustanovljuje, da se pred upravnom oblasti ne smije kazati krivo ime, zanimanje i t. d. (nationale), ali inače nema nikakove zabrane laganja.

Nadalje §. 199 kz. veli: »Koj himbenim predstavljanjem ili činjenjem zavede koga u bludnju«, — zatim koji se istim načinom posluži bludnjom ili neznanjem čijim, da nanese štetu drugomu, taj čini zločin prevare; ali prema ovoj ustanovi samo laganje ne čini još prevaru, već se tu zahtjeva osim laganja još i posebno lukavstvo koje je sposobno i napereno na zavedenje ili uzdržanje u bludnji, a sve to opet u namjeri da se nekomu nanese šteta; svaka neistina nije dakle ovakovo lukavstvo pa zato ne predleži odmah prevara.

Ne može se stoga redovito niti pod ovaj vrlo općeniti paragraf strpati krivo svjedočanstvo pred upravnim oblastima; već samo iznimno može se krivo svjedočanstvo tude supsumirati, ako je učinjeno pod uvjetima §. 197. kz. t. j. »himbenim predstavljanjem ili činjenjem« itd. t. j. ako je dotični svjedok počinio prevaru.

Po §. 461 kz: ne može se takodjer redovito kazniti krivo svjedočanstvo pred upravnim oblastima, jer i za ovaj prekršaj zahtjeva se »himbeno predstavljanje ili činjenje« dakle traži se posebno lukavstvo kao kod §. 197. kz.

Osim toga kao i kod §. 197. kz.; tako i kod §. 461 kz.: nužno je, da se je namjeravalo nanijeti štetu, onda kraj svega »lukavstva« ne može opet biti govora o kažnjivosti po kaznenom zakonu.

Prema tomu valja uvijek imati pred očima da naš kazneni zakon ne kazni krivoga svjedočanstva učinjenoga pred upravnim oblastima, kao što ne kazni niti krivoga svjedočanstva učinjenoga preda mnom, već kazni zločin i prekršaj prevare po §§. 197, 200 i 461 kz., dogodio se taj zločin ili prekršaj na sokaku ili u gostioni ili pred kotarskom oblasti i t. d.

Prevaru pako u praksi ustanoviti i dokaziti, nije lako te

ona spada medju najteže kaznene parnice, koje se obično dovršiju odrešenjem okrivljenika. naročito kod trgova upotrebljuje se redovito §. 486. kz. mjesto §. 197, 200 i 471 kz.

Prema ovakovomu našem kaznenom zakonodavstvu upravo iznenadjuje ustanove §. 8. zadružne novele od 30. travnja 1902., prema kojoj »u zadružnim stvarima može postupajuća oblast u dokaz bitnih i odlučnih činjenica zapriseći svjedoke i vještake.

Smrekar u svojem »Priručniku za političku upravnu službu« knjiga IV. str. 1053. veli o toj zakonskoj ustanovi: »Prisega svjedoka i vještaka u tom postupku ne može naravno imati kaznene sankcije u smislu §. 199. sl. a). kz: već samo u smislu §§. 199 i 200. odnosno §§. 320 sl. e). i 461 kz«.

Stogu dakle još više iznenadjuju ustanove §§. 13—21. provedbene naredbe k ovom zakonu, gdje se čak propisuje svečana forma prisege, opomena na kazivanje istine i na »posljedice krivoga kazivanja«!

Ovaj §. 8. mogao je sa svim lijepo izostati, kada je pod prisegom dozvoljeno pred upravnom oblasti govoriti neistinu, samo ako ta neistina nije osobito lukava i naperena na štetu!

Ne smije se pak kod krivoga svjedočanstva pred upravnim oblastima uzeti, da kazivanje neistine nanosi »štetu« državi i time možda nadomjestiti jedan kriterij §. 197 kz: jer toga načela kazneni zakon u §. 197 nije usvojio, kao što ga je kod sudova usvojio u §. 199. sl. a) kz.

Država treba da si osigura, pravo čuti uvijek i pred svakom oblasti svojom od svjedoka i vještaka istinu, ali ona si toga prava u §§. 197, 200 i 461 kz. nije osigurala.

To i jest upravo pogreška koju joj prebacuje kriminaliste s punim pravom. Janka u svojem djelu »Das oesterreichische Strafrecht« lijepo veli: »Das Angriffsobjekt der falschen Aussage vor Gericht oder anderer öffentlicher Behörde ist das allgemeine Interesse des Staates an wahrheitsgemässer Aussage vor seinen Organen [das österr. Strafgesetzbuch beschränkt sich auf die falsche gerichtliche Aussage, mit Recht hat das deutsche Reichsstrafgesetzbuch die Beschränkung fallen

gelassen], durch welche die gesicherte Erfüllung seiner Zwecke, insbesondere die Sicherheit der Rechtsverwirklichung bedingt ist«.

Ako je dakle naš zakonodovac htio stvoriti onakovu ustanovu kao §. 8. zadružne novele, onda je barem trebao prema tome preinačiti i kazneni zakon, a ovakovim zaprisizanjem, kako ga određuje §. 8. novele i §§. 13—21. provedbene naredbe za cijelo se ne daje prisegi nikakvo časno mjesto već se ona nasuprot samo profanira!

No i bez obzira na to, naš kazneni zakon ne daje nikakove važnosti prisegi svjedoka, jer ovaj bio zaprisegnuto ili ne, mora pred sudom svejedno govoriti istinu, a ako ne govori istinu, opet je jednaka kazna.

Nije dakle dosta jasno, zašto je zakonodavac u §. 8. novele uveo prisegu.

Njemačko zakonodavstvo je u tom pogledu više doslijedno, jer ondje svako krivo svjedočanstvo, koje potvrđeno prisegom pred kojom god oblasti, koja je ovlaštena zaprisizati, sačinjava zločin; dočim je opet loša strana u tom zakonodavstvu, što krivo svjedočanstvo koje nije potvrđeno prisegom, ne sačinjava zločina.

II.

Iz dosadanjega vidi se, da protiv krivoga svjedočanstva pred upravnim oblastima po našem kaznenom zakonu nema lijeka.

Promotrimo stoga, da li se inače ovakovo svjedočanstvo može progoniti.

Iz vremena apsolutizma imademo za stari provincijal naredbu ministarstva unutarnjih poslova i pravosudja te vrhovne vlasti redarstvene od 3. travnja 1855., koja je nadopunjena naredbom ministarstva unutarnjih poslova od 5. ožujka 1858, naredbom istoga ministarstva od 31. siječnja 1860, dočim za bivšu vojnu krajinu imamo okružnicu c. i kr. glavnoga zapovjedništva u Zagrebu od 16. rujna 1873., krajiške uprave

odjel unutarnji broj 8121, te zakon od 24. listopada 1872., proglašene u listu zemaljske uprave od godine 1872., komad XIV. strana 248.

Ove citirane naredbe, okružnica i jedan jedini zakon, to je evandjelje, iz kojega naše upravne oblasti nalaze i kazne prekršaje. -

Do duše treba priznati da nije teško po tom apsolutističkom i vojničkom evanjelju pronaći krivicu, jer su tu širom otvorena vrata ne samo pravednosti, nego i nepravednosti. Naime tu se kazne svi prestupci zakona, koji nisu kažnjivi po kaznenom zakonu, zatim prekršaji naredaba izdanih po oblastima, zatim čini i propusti, koji su kažnjivi iz redarstvenih i iz drugih javnih obzira, ako i nije izrično propisana kazna za takove čine i propuste.

Ovamo evo spada i krivo svjedočanstvo pred upravnim oblastima.

Ovdje dakle trebalo bi da i mi lovci nadjemo zaštite protiv lažnih prijava, krivoga svjedočanstva i nesavjesnih vještaka!

A kakova je kazna ovdje za krivo svjedočanstvo?

Glede toga je ustanovljeno pravilo, da se ne smije dosuditi kazna veća, nego što je ona, koja bi bila najniža, da je čin imao svojstvo prestupka ili prekršaja slične vrsti u smislu kaznenega zakona.

Prekršaj sličan u kaznenom zakonu bio bi prekršaj prevare označen u §. 461. kz., a minimum kazna je u §. 461 kz., naveden sa jednim tjednom zatvora.

Usljed toga smije se za krivo svjedočanstvo odsuditi krivac najviše na sedam dana zafvora ili na primjerenu globu.

Ovo je dakle zaštita, što ju država građanima daje protiv krivoga svjedočanstva pred upravnim oblastima!

Ovo je sankcija njezinoga prava »an wahrheitsgemässe Aussage vor seinen Organen, durch welche die gesicherte Erfüllung seiner Zwecke, insbesondere die Sicherheit der Rechtswirklichkeit bedingt ist«!

III.

Uvažimo li, da se zvjerokradice i njihovi »svjedoci« redovno rekrutiraju iz najniže vrsti ljudi, koji ne razlikuju svoje od tudjega, onda si možemo lako predstaviti, kakov upliv ovakova kazna može imati na te »svjedoke« t. j. onda nam je jasno, da ovakova kazna ne može na njih imati nikakova upliva, naime globa je kod njih redovito neutjeriva, a zatvor ne traje dugo i osim toga zatvor kod naših upravnih oblasti, ne drži se sramotnim već se smatra u neku ruku kao »custodie honesta«, a nije ga teško ni podnijeti sudeći po načinu, kako se izvršuje!

Kraj ovakove kazne nije čudo, što je u našem narodu rasprostranjen nazor da je pred kotarskom oblasti dozvoljeno krivo svjedočiti.

Ovo uvjerenje dotjeralo je tako daleko, da se »svjedoci« tim više ponose, čim bolje i više znadu lagati.

Tako sam ja imao jedan slučaj, gdje su mi dva seljaka prijavili nekoje zvjerokradice, koje su zatekli pri lovu na patke; »svjedoci« zvjerokradica, — jer naravno »svjedoka« su imali — posvjedočili su sve moguće; jedan je kazao, da to nisu bile patke već vrane, drugi da je bio jastrijeb itd., ali je ipak kotarska oblast zvjerokradice odsudila, na žalost županija ih je odriješila, jer se na temelju iskaza »svjedoka« nije moglo osvjedočiti o krivnji!

Imao sam opet nedavno ovaj interesantan slučaj: zapri-segnuti lovočuvar susjednoga lovišta prijavi mi tri zvjerokradice, da su odmah blizu granice lovili u mojem lovištu; ja podnesem prijavu, no na raspravi taj zapri-segnuti »lovočuvar« koji se međjutim sporazumio sa zvjerokradicama »iz tudjega revira«, posvjedoči, da on mene nije niti vidio a kamo li da je on meni one zvjerokradice prijavio, već veli, to je morao neko drugi »njemu« (t. j. meni) nalagati! Za ovoga sam majstora srećom imao nepobitne dokaze, da je krivo svjedočio pa ga prijavim radi krivoga svjedočanstva kotarskoj oblasti, a ova ga je zato kaznila sa 3 dana slovom tri dana — zatvora!

Zvjerokradice su dakako u pomanjkanju dokaza odriješeni!

Evo dakle samo dva primjera iz mogega iskustva, a koliko bi jih još mogao navesti, kad ne bi morao žaliti papira i kad mi se ne bi gadilo dozivati si u pamet razne lopovluke »svjedoka« !

IV.

Indiferentizam države glede svjedočanskih iskaza pred upravnim oblastima nije niti najmanje opravdan.

Apstrahirajmo od razloga što ga navadja Janko, pa pogledajmo, ima li opravdana povoda, da se krivim svjedočanstvom upravnim oblastima ne izjednači sa krivim svjedočanstvom pred sudom?

U svojoj naredbi od 29. srpnja 1905. broj 41.783 veli i sama naša zemaljska vlada izrično: »Političke oblasti za pravo vrše povjerenu i kaznenu oblast iznimice umjesto sudova, pa se stoga u pomanjkanju naročitih procesualnih propisa mogu u kaznenom postupku političkih oblasti uporabiti analogne ustanove kaznenoga postupka od 17. svibnja 1875.«

Ako je tako, zašto onda ne bi bilo i krivo svjedočanstvo pred upravnim oblastima kažnjivo kao i pred sudom?

No reći će se možda da su delikti u kaznenom zakonu važniji i teži od onih, o kojima sude političke oblasti.

To je redovito istina, ali je istina i to, da je krivo svjedočanstvo, koje je počinjeno u postupku radi n. pr. zločina umorstva ili zločina, veleizdaje, isto tako zločin kao što je zločin krivo svjedočanstvo kod prekršaja §. 515. kz. i t. d.

Ili zar se kod zločina umorstva gubitak života, a kod valeizdaje interes države ikako može usporediti sa javnim moralom kod prekršaja §. 522. kz. ili kod prekršaja §. 515. kz.?

A u čemu je više povrijedjen javni moral kod prekršaja §. 515. kz. nego što je po §§. 49 i 51 zakona o lovu povrijedjeno redovito lovozakupnikovo ili lovovlastnikovo pravo na dobitak iz lovišta, koje postaje i mora postati pasivnim usljed tamanjenja divljači po zvjerokradicama u vrijeme lovostaje i t. d., a ovamo lozakupnik i lovovlastnik vrlo često stotine i hiljade kruna ulaže u lovište?

Pa onda koliko još imade vrlo važnih prekršaja i osim lovnoga zakona, koji spadaju pred upravne oblasti n. pr. u propisima o šumarstvu, o zdravstvu, o veterinarstvu i t. d. koji su sigurno daleko važniji od kartanja, konobarica i sobarica!

Ne ću navadjati ovdje sve prekršaje kaznenoga zakona, koji po svojoj važnosti ne mogu biti niti jednaki sa prekršajima zakona o lovu u §§. 49—40 i §. 55; nego ću samo još istaknuti, da po kaznenom zakonu kazna može biti manja od 5 for. ili od 24 sata, dočim po §. 59 zakona o lovu kazna ne može biti manja.

Kada dakle i kr. zemaljska vlada polazi sa stanovišta, da upravne oblasti »iznimno« i to samo »umjesto suda« sude; kada nadalje sam zakonodavac u zakonu o lovu ustanovljuje veći minimum kazne nego li takov postoji za prekršaje u kaznenom zakonu i kada zakonodavac krivo svjedočanstvo pred sudom kod najtežih zločina isto tako kao i kod najlakših prekršaja uvijek smatra zločinom, onda zaista nema razloga, da se i svjedočanstvu pred upravnim oblastima ne dađe sankcija kakovu uživa svjedočanstvo pred sudom.

Nema sumnje dakako, da bi se to dalo učiniti, te je moguće. da će se u novom kaznenom zakonu, koji se priredjuje, to uvažiti; no kada znamo, da se na novom kaznenom zakonu radi već kakovih 30 godina pa će možda još toliko proći, dok dobijemo moderan kazneni zakon, onda držim da ne bi trebalo što prije posebnim zakonom to pitanje urediti.

Veličina štete, koja nastaje iz ovako neuredjenoga stanja ne može se niti približno proračunati; ali da je ta šteta ogromna i da je evidentna, o tom se ne može prepirati.

I onda, kad ne bi nama bilo stalo do zakona o lovu, i onda, — velim — morali bi ići za tim, da se sadašnje stanje poboljša, jer nema sumnje, da ovakovo omalovažanje krivoga svjedočanstva i u drugim gospodarskim i upravnim granama silnu štetu mora nanositi, ne računajući pri tom onaj nemoral, koji se širi u narodu koji znade, da za tri dana zatvora smije

krivo svjedočiti i tako izigrati često najplemenitije zadatke upravnih oblasti.

Ovakovo omalovaženje krivoga svjedočanstva sa strane države povlači za sobom kao prirodnu posljedicu — omalovaženje krivoga svjedočanstva i samoga upravnoga sudovanja sa strane upravnih činovnika, koji onda apatično obavljaju to sudovanje, a dokle opet to vodi, to ne trebam dokazivati.

Jednom riječi mogu sa sigurnošću reći, da je ovo omalovaženje krivoga svjedočanstva i dosljedno tomu apatija upravnih činovnika pri sudovanju jedan od glavnih uzroka, bez uspješnosti toga sudovanja.

V.

Ta bezuspješnost i apatija evidentne su.

Ili koliko je možda svjedoka i kada kažnjeno radi krivoga svjedočanstva pred upravnim oblastima ?!

Na žalost krivo svjedočanstvo pred upravnim oblastima obično se niti ne kazni, pa samo ondje, gdje se tužitelj najenergичnije zauzima, ondje uspije istom sklonuti činovnika, da kazni takove svjedoke; a kakova je kazna, to smo gore vidjeli.

Odatle i potiče čvrsto usadjeno uvjerenje u našem narodu, da se pred upravnim oblastima smije krivo svjedočiti i da za to nema kazne.

Za to i jesu tolike lažljive prijave, za to su i tolika kriva svjedočanstva.

Jedan put mi reče jedan drug: a kako bi bilo, da se i mi lovci proti zvjerokradicama poslužimo njihovim vlastitim oružjem t. j. krivim svjedocima, kada nas zakon dovoljno ne štiti ?

Nema sumnje, da bi mi mogli na ovaj način brže stati zvjerokradicama i njihovom lopovluku na kraj, nego što to čini zakon o lovu i kaznena vlast u rukama naših upravnih oblasti: no mi toga sredstva ipak ne možemo upotrijebiti, jer ne možemo primiti na sebe odgovornost za širenje nemorala,

koji se bez uslovno mora narodu širiti izazivanjem i nekažnjenjem krivoga svjedočanstva.

VI.

Ima u drugih naroda jedan vrlo praktičan način, kojim si znadu pomoći u slučaju nepravednosti zakonodavstva; a taj način sastoji se u interesovanju za takova pitanja, odakle nastaju agitacije, javni zborovi, predstavke itd. a to sve ako i ne izgleda bog zna kako važno, ipak izazove i kod mjerodavnih faktora interesovanje pak se na taj način najposlije i postigne svrha.

Ne ću kazati, da se naši inteligentni krugovi ne interesiraju za važnija pitanja, ali je činjenica, da se dovoljno ne interesiraju.

Neka nerazumljiva apatija obuzela nas je sve te sav teret oko popravljanja sadašnjega stanja i svu inicijativu prepuštamo oblastima, mjesto da i mi naš dio od toga tereta dragovoljno na se primimo.

Zar ne bi mogli i mi lovci u pogledu krivoga svjedočanstva pred upravnima oblastima ne samo u našem specijalnom lovačkom interesu, već u opće i u interesu same uprave poduzeti inicijativu?

Ja bih zaista bio vrlo sretan, kad bi ovom mojom raspravom u našim lovačkim krugovima pobudio interesovanje za ovo pitanje, jer ne sumnjam o tom, da ono ne bi ostalo bez korisnih posljedica!

Dr. P. Čupović.

Entomološke bilješke.

od 5. do 13. lipnja t. g. prisustvovao sam, dozvolom i podporom vis. kr. zemaljske vlade, naučnoj ekskuziji slušača kr. šumarske akademije u hrvatsko Primorje i Liku. I na ovoj sam ekskurziji posvećivao najviše pažnje onom predmetu, koji me je već zanimao još za mojih mlađih dana, a to su — kao što

sam to već jednom zgodom i ovdje naglasio — one tačke gdje se međusobno dotiču ili ukrštavaju staze životinjskog i bilinskog svijeta. U ovo nekoliko crta iznijeti ću iz svojih opažanja i bilježaka samo ono, što bi moglo zanimati gotovo svakoga šumara t. j. nastojati ću, da prikazem nekoje štetnike grmlja i drveća, s kojima smo se upoznali na ekskurziji. Jedni su od ovih doduše manji brojem vrsti, no zato im je njihova važnost po šumarstvu to veća. Drugima je naprotiv šumarska važnost znatno manja, no ti su opet zanimivi zato, jer se šumar s njima sreće gotovo na svakom koraku. Između onih prvih obazrijeti ću se u ovim bilješkama na hrušta, nekoje potkornjake i gusjenice, a među onim potonjima na nekoje uzročnike šišaka.

Kao što se u nas, tako se i u Gorskom Kotaru a i na Kordunu pojavio hrušt ove godine u velikoj množini. Samih je kukaca doduše bilo za našega boravka već dosta malo, jer je već bilo prošlo doba letanja i parenja, no zato je ostalo živih tragova njihova bivstvovanja na mnogom stablu. Već oko General-skoga stola vidale su se sad veće sad manje skupine hrašća, koje su bile od hrušteva tako ogrižene, da je drvlje izgledalo kao da se odjelo u zimsko ruho. Bilo je stabala, na kojima počev od najdonje grane pa sve do krošnje nije bilo niti jednoga lista. Isto je tako žestoko napao hrušt hrastova stabla i oko Slunja i Rakovice. U koliko je značajno, da je hrušt u prvom redu i najjače napao hrast, gdjegod ga je samo bilo, u toliko je zanimivo, da odmah na drugo mjesto iza hrasta dolazi orah. Imali smo prilike videti, kako je hrušt upravo do gola obrstio pojedina orahova stabla, dok je obližnje voćke ostavio posve netaknute. Po svom je običaju najprije uništio lišće na vrhu krošnje a onda se postepeno spuštao prema donjim granama. Osim hrasta i oraha napao je hrušt još i druge razne vrsti drveća i to: grab, javor, trepetljiku i bukvu, dapače i *Rhamnus carniolica*, koja je vrlo značajna za Gorski kotar, te koju nađosmo i u okolici Plitvičkih jezera.

Od potkornjaka prvi, što ga sretosmo, bio je *Hypoborus ficus*, koji je u našem Primorju počinio već dosta štete uniš-

tujući smokvina stabla. Malen je to gotovo posve neznatan potkornjak, koji napada mlade grančice smokve pod korom i bušikotionice okomite na osovicu same grančice. Napadnuti se dijelovi drveta počinju sušiti, lišće s grana otpada dok napokon ne propane čitavo stablo. Takovih smo napadnutih odnosno propalih grana i drveta vidali već počam od Drage, a kako sam imao prilike, da pregledam i pretražim svu silu smokvinih grančica, što ih poglavarstva pojedinih općina priposlaše ravnateljstvu narodnog zoološkog muzeja, znam, da je taj potkornjak uništio množinu smokvinih stabala u okolici Bakra i Kraljevice. Kao pratioc *Hypoborus Ficus-a*, odnosno kao pomagáč njegov dolazi još jedan no znatno veći potkornjak *Sinoxylon sexdentatum*, koji buši nepravilne ovelike kotnike u samom drvu.

U četinjavim šumama, kojim prodosmo, nije se ove godine javio nijedan potkornjak u baš velikoj množini. Pogotovo je spomena vrijedno, da se potkornjaci nisu već dulje vremena javili ni u velikoj državnoj šumi Preka kosa, koja je zasađena bukvom i jelom, ter tim ujedno uočujemo vrijednost mješovitih sastojina. Samo mjestimice našao sam potkornjakâ, koji se lahko prepoznaju po hodnicima, što ih izgrizoše u kori jelovih i smrekovih stabala, a to bijahu *Tomicus curvideus* i *Tomicus micrographus* na jeli, a *Tomicus typographus* i *Tomicus chalcographus* na smreci.

Za ove smo se eskurzije upoznali i sa najobičnijim štetnikom crnoga bora: *Retina Buoliana*. Prisutnost ovoga štetnika lahko se prepoznaje po tomu, što se mlade grančice, u koje je ušla gusjenica, počinju svijati, dok se na najdonjem njihovom kraju vide kapljice otvrdnule smole. Mi ga nađosmo podno Vratnika, na mladim zdravim stablima crnoga bora, što su porasli u perimetru tamošnje bujice.

Na drugom nas mjestu zanimaju one skupine kukaca, iz kojih se pojedini zastupnici javljaju kao redoviti pratioci šumskoga grmlja i drveća što više žive s njim u uskoj posebnoj životnoj zajednici odnosno provode nametnički život

Osobito me iznenadilo, kad sam u okolici Plitvičkih jezera našao javorovih stabala, kojima je lišće s donje strane bilo upravo natrpano šiškama od *Pediaspis aceris* (osa šiškarica) Lijepe, pravilno okrugle šiške u veličini graškova zrna, u svim mogućim prelazima, od zelene do intenzivno crvene boje, sjedile su na donjoj strani javorova lišća, a bilo ih je — što do sada još nijednom nijesam primjetio — čak i na plodu. Mlado javorovo lišće, koje su u velikoj množini napale ove sitne osice, bilo je usljed velikog broja šišaka tako zakržljalo, da se mjestimice nije videlo ništa drugo nego kup šiškarica na peteljci uništenoga lista.

Slične sam izobličine našao i na trepetljici. Bijahu to sitne krugljaste šiške od dvokrilca *Diplosia tremulae*, koje su ovdje u nas dosta rijetke, a sjedile su ne samo na naličju već i na peteljci. Dapače ove potonje bijahu mnogo veće i k tomu intenzivno crveno bojadisane.

I na bukovom lišću našoh sličnih tvorevina. To su one eliptične, u šilj izvučene, gdje što još i crveno nahukane šiške od dvokrilca *Cecidomya fagi*, koje su gotovo svakom šumaru dobro poznate, jer su na bukvi vrlo obične.

Vrlo je zanimiva šiška od *Cynips argentea*, što je našoh na *Quercus pubescens*-u. Po obliku i veličini naliči na onu od *Cynips hungarica*, koja je u nas vrlo česta na lužnjaku. I ona prva poput ove potonje sjedi na onim mjestima, gdje se imao razviti pup. sa o se od *Cynips hungarica* razlikuje tim, što joj je površina glatka i bez kvržica, a na prednjoj joj se trećini uzdigao pravilan kolobar, koji čitavoj šiški daje vrlo simpaličan izgled.

Ni četinjače napokon ne ostadoše pošteđene od ovakovih i sličnih gosti, koji na drvetu traže hrane i stana. Na mladim 10 — 20 godišnjim smrekama našao sam silu mladih grančica, koje bijahu zakržljale, jer je na njihovom dnu sjedila plodu od ananasa slična šiška, što ju je uzrokovao ušenac *Chermes abietis*. Na smrekama oko Plitvičkih jezera našao sam slične šiške od *Chermes strobilobius*, koje se od prvih lahko prepo-

znaju tim, što su znatno manje i što mlade grančice ne rastu dalje na onom mjestu, gdje ta šiška sjedi.

Pa i zadnji ostaci tise, što su se još amo tamo sačuvali uz Plitvička jezera, nisu pošteđeni od sličnih ueprijatelja. Ne samo da žene tamošnje okolice u svom praznovjerju režu vrhove i cvjetove onim jadnim ostacima tisovine, (sve u misli ne bi tako postale neplodne!), već i jedan dvokrilac napada mlade grančice, koje usljed toga zakrčljavaju. To je *Cicedomya taxi*, s kojom sam se — hvala ovoj ekskurziji — po prvi put upoznao. Deformacije vršika, što ih ovaj dvokrilac izvodi slične su onima od *Chermes-a* na smreci.

U nekoliko poteza pera unijeh evo iz svojih bilježaka ono, što bi moglo zainteresovati ne samo prirodoписца već i svakoga šumara, koji se iole zanima za onu množinu zanimivih pojava prirode, što ih u šumi sreće gotovo na svakom koraku.

A. Ugrenović ml.

Hygienska i etična važnost šuma.*)

Već su prirodznanci Davy, Seguin, Saussure i Humbold dokazali, da je sadržina kisika u šumskom zraku, samo neznatno veća, od one zraka izvan šume. Polag iztraživanja profesora Ebermayera pako, u obće nejma bitne razlike u lučbenom sastavu šumskoga i poljskoga zraka, napose sadržina kisika nije u šumi veća. Oživljujući upliv šumskoga zraka treba dakle pripisati tek njegovoj čistoći u prisposobi sa zrakom u napačenim mjestima, a naročito i većim gradovima, kao i u većoj relativnoj vlagi, a po ljeti u hladnoći, te sadržini eteričnih ulja, a moguće i većom bogastvu ozona. Štetni plinovi, dim, prašina, zametci bakterija kako ih uvijek nalazimo u većoj količini u gradskom zraku, manjkaju, poput ciedila (filtira) djelujućoj šumi.

*) Vidi: Dr. M. Endres „Handbuch der Forstpolitik“ Berlin 1905. strana 200—202.

Uz to šuma u nutrinji svojoj kao i neposrednom okolišu pruža i zaštitu od oštarih vjetrova. U većoj udaljenosti na polju nedolazi dakako već ni to ublažujuće djelovanje šume u obzir.

P. Miquel koji je kroz deset godina (od g. 1882—1891) u parku Montsouri i središtu grada Pariza (Place St. Gervais) iztraživao sadržinu bakterija u zraku, našao je da jedan kubični metar zraka u parku Montosuri sadržava 300 bakterija i 205 zametaka od pliesni, a zrak u središtu Pariza 5445 bakterija i 1680 zametaka od pliesni. Najveća sadržina bakterija bila je na jednome i drugome mjestu ljeti, najmanja zimi, sadržaj pliesni bio je u parku jeseni, a u Parizu ljeti najveći. Talijanski iztraživaoci Serafini i Arata našli su u Mediceskoj šumi kod Rima, 45 m. daleko sjeverno od gradskih zidina, broj mikroorganizma pro kubični metar zraka, na ulazu u šumu sa 220.000, u nutrinji sa 13.600, Dakle u razmjeru 160 : 100.

Poznato je nadalje, da pathogene bakterije u šumskome tlu nenalaze povoljne uvjete života, pa da ih stoga tamo ili u obće i nejma ili bar samo u vrlo neznatnim količinama.

Ako je pako u tom snjeru šumsko tlo imuno, tada moraju kroz šumu strući zrak kao i iz šume dolazeće izvor vode, biti takodjer proste od infektivnih sastavina.

Po Pettenkoferu, imali bi polag opažaja izvedenih u Indiji, šume biti sredstvo obrane proti zarazi i širenju kolere. Ovaj upliv šuma sjeća takodjer i na upliv tresetišitah u Bavarskoj za vrijeme epidimičke kolere g. 1854, u koje su doba mjesta ležeća u području tih Dunavskih čretišta ostala poštedjena od kolere. Isti se povoljni upliv pripisuje šumama takodjer i u pogledu žute groznice i malarije, širenje koje se istina u novije doba pripisuje i komarcima. Po talijanskom ministarstvu poljoprivrede g. 1881. u svrhe iztraživanja pitanja, uplivaju li šume na Agro romanu i na preprećenje postanka kao i širenje malarije, imenovano povjerenstvo, došlo je takodjer do zaključka, da se šumama može i u tom pogledu pripisati koristonosni upliv. Ovo pitanje medjutim još uvijek

nije i konačno riješeno. Svakako ipak stoji to, da u tropskim zemljama, toli naseljenici koli i putnici, zbog močvarnoga zraka i stim u savezu stojećih bolesti, izbjegavaju šumovite krajeve.

Etična važnost, toli često opjevanih šuma, njihov oživljujući upliv na duševni i umni život čovjeka, njihov estetski upliv ljubavi k prirodi i k umjetnosti, tisuće je puta već po svim narodima opisana i proslavljena, nu ta neprocijeniva vrijednost šuma još je i tim veća. čim život pojedinaca kao i čitavih naroda, u teškoj borbi za gospodarski obstanak postaje sve nervozniji i materijalniji.

LISTAK

Osobne viesti.

† **Marko grof Bombelles st.** Na dne 15. lipnja, umro je u Untermaisu kod Merama u Tirolu, otac visopoštovanog i dičnoga predsjednika našega šumarskoga društva — Marko grof Bombelles stariji c. i kr. komornik, bivši vlasnik dobara Opeke i Klenovnika, u 77 godini života. Pokojnik rodio se je godine 1830. od oca Henrika, koji je g. 1836 bio od nadvojvode Franje Karla pozvan za odgojitelja njegove djece, dakle i našega uzvišenoga kralja. Iz onih vremena bili su grofovi Bombelles i Tauffe najintimniji drugovi i pouzdanici potonjega cara i kralja Franje Josipa. God. 1852. mjeseca lipnja, oženio se je grof Bombeles s Ferdinandinom groficom Drašković Trakončanskom, koja je umrla 15. studena 1886. Po njoj je dobio velika dobra Opeka i Klenovik, koje je g. 1888. predao svojoj djeci, i to Opeku svom sinu Marku Bombellesu ml. c. i kr. komorniku, velikašu i predsjedniku našega društva, a Klenovnik kćeri Sofiji, udatu za grofa Brandiša. Treća mu je kći Klotilda udata za grofa Aladara Jankovića u Voćinu.

Nasliedivši po svom bratu, grofu Karlu Bombellesu († 1888.). pod-admiralu i bivšem vrhovnom komrcniku blagopokojnog prestolonasljednika Rudolfa, znamenit imetak, nastanio se u Beču, gdje je bio upravnim viećnikom, austrijskog zemljišno-vjeresijskog zavoda i južne željeznice i t. d. i t. d

Za odličnim pokojnikom izdana je sljedeća osmrtnica :

Marko grof Bombelles javlja u ime svoje i u ime svojih sestara Tilde grofice Jankovich i Sofije grofice Brandis, svoje supruge Marije

grofice Bombelles rođjene grofice Mittrovski, šurjaka Aladara grofa Jankovicha i Ferdinanda grofa Brandisa, djece Josipa i Ferdinandine, nećaka dra. Ivana. Aladara i Dioniza grofa Jankovicha, nećakinja Irme grofice Jankovich i Tilde grofice Jankovich, rođjene grofice Brandis, te u ime svih ostalih rođjaka žalostnu viest, da im je premili otac, djed, pradjed i tast gospodin Marko grof Bombelles, ces. kr. komornik, član ravnateljstva c. kr. povl. južne željeznice, c. kr. povl. zavoda za osiguranje „Phönix“ i t. d. i t. d. dne 15. lipnja t. g. u Meranu nakon duge i teške bolesti u 77. godini života svoga blago u Gospodinu preminuo.

Zemni ostatci neprežaljenog pokojnika preveženi su u Zelendvor kraj Varždina, te ondje sahranjeni u porodičnoj grobnici. Slava mu!

Imenovanja i promaknuća. Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije premjestio je iz službenih obzira kr. kotarskog šumara II. razreda Rudolfa Kolibaša od kr. žup. oblasti u Osieku kr. kotarskoj oblasti u Slatini.

Kr. ug. ministar za poljodjelstvo imenovao je kr. šumarnika i predstojnika kr. šumarskog ureda u Otočcu Vilima Tölga kr. šumarskim savjetnikom u 3. plaćevnom VII. plaćevnog razreda, te kr. šumarskog kandidata Dragutina Otta kr. šumarom u 3. plaćevnom stepenu X. plaćevnog razreda, a šumara Ladislava Stromskij a kr. nadšumarom u 3. stepenu IX. plaćevnog razreda sa sustavnim be-rivima.

Osobna viest. Predsjedništvo šumarskoga odsjeka za održavanje VIII. međunarodnoga gospodarskoga kongresa g. 1907. u Beču, upravelo je na profesora kr. šumarske akademije zagrebačke g. F. Kesterčaneke častni poziv, da uz gg prof. Dr. A. Ecksteina iz Eberswaldena i prof. F. Wachtela iz Beča i on, preuzme referadu u pitanju „Koje mjere bi bile sposobne, da se većim oštetama od zareznika u šumama predusresti i njihovo razpróstranjenje preprečiti uzmogne? Tim je kongresni odbor dakako mislio u prvom redu takodjer i hrvatskim šumarom a napose i našoj brv. šum. akademiji osjegurati na kongresu dolični upliv i zastupstvo.

Različite vesti.

Upit. Činovnici imovnih obćina upravljaju sa javnim dobrom te vršeć šumsko redarstvo obavljaju vladin posao. Odnosaj tih činovnika uredjen je zakonom, te je administrativne javne naravi. (§. 101. i 181. k. z., okružnica v. vlade od 15. VIII. 1892. broj 24. 142., zak. čl. XI 1885.) Ustanova čl 20. zakona od 15. VI. 1873. jasna jasna je kao i ona §. 6. zakona od 11. VII. 1881. (naredba v. vlade od 15. IV. 1892. Broj 16.624. po riešenju v. kr. stola sedmorice od 14. II. 1.892. br. 421.).

Disciplinarna vlast se vrši po naredbi visoke kr. zem. vlade od 2. VI. 1892. br. 2.561 i §. 8. zakona od 11. VI. 1881.

Imovne občine su javne uredbe (naredba v. vlade od 2. VI. 1892. br. 2.561. i čl. 10., 20. i 27. zakona od 15. VI. 1873. ter §. 4. i 8. od 11. VII. 1881. i §. 199. sl. d., k. z., kao i okružnica v. ckr., gl. zapovjedništva od 2. VII. 1879. br. 1.839 pr., l. z. u. kom. VIII. od god. 1.879., zatim naredba v. vlade od 2. II. 1893. broj 18.293./90. i od 29. II. 1892. broj 28.507.).

Činovnici imovnih občina vrše javne dužnosti, zato se moraju usporediti ravnopravnim, sa ostalim šumarskim činovnicima u nas.

Pa je li tomu tako? Ako je tomu tako, to se na ovaj upit nadovezuju medju i n i m a, i sljedeća pitanja:

1. Jer su im svojedobno uskraćeni certifikati za pogodnu vožnju na državnim željeznicama, da li im se to i opet dogoditi nebi moglo?

2. Istima je svojedobno uskraćena građanska spomen-kolajna utemeljena Previšnjim rješenjem od 18. VIII. 1898.

Hoće li im se pravo na takovu naknadno priznati, po točki II. odnosnih pravila?

3. Zašto nisu rješeni polaganje jamčevine? Zašto im se položene jamčevine ne vrate? (§. 9. zakona od 1.881. zadnja alinija, prama vis. vlade naredbi od 15. VII. 1.904.).

4. Zašto jubilara zaklada za potporu djetce šumarskih činovnika, sveudilj djelotvorna nije?

Šlavno hrvatsko-slavonsko šumarsko društvo umoljava se, da bi uzrادی izvolilo, e bi se gornja pitanja po naše odnošaje, — povoljno i što skorije — rješila, jer što je pravo i Bogu je drago! A mi ne tražimo ništa ino, već uz svoje dužnosti da uživamo i svoja prava, koja nam se zaniijekati nemogu.

V. Benak.

Podpore za djecu drž. šumarskih činovnika. Iz zaklade za uzgoj djece državnih šumarskih činovnika, koji spadaju u službeni djelokrug kr. ug. ministarstva za poljodjelstvo, izdavati će se u smislu pravilnika u mjeseau srpnju t. g. podpore za školsku godinu 1906./1907. Podporu mogu dobiti mužka djeca, dotično sirotčad šumarskih činovnika, koji spadaju u službeni djelokrug kr. ug. ministarstva za poljodjelstvo, ili koji su iz službenog djelokruga državnog šumarstva umirovljeni, dotično umrli, i to ona djeca, koja u jeseni godine 1906. polaze, ili počnu polaziti javnu gimnaziju ili realku, ili kr. ug. šumarsku veliku školu u Selmezbányi, kao i ženska djeca, ili sirotčad tih istih činovnika, koja polaze djevojačke škole, ili ženske učiteljske škole, dotično koja će polaziti jedan od tih zavoda, i to samo u onom slučaju, ako je barem jedna polovica u njihovim svjedočbama u učeivnom napredku izkazanih redova „izvrstno“ i „dobro“.

Koji sada uživaju podporu, i oni su dužni podnieti ponovno molbenicu, te može ne samo jedno diete od jednog činovnika, nego u obrazloženom slučaju i dvoje, dapače i troje djece, dotično sirotčadi dobiti podporu. Godišnja podporna svota izplaćivat će se tečajem školske godine u 10 (deset) mjesečnih jednakih obroka.

Najmanje dvie trećine podpora, koje se imadu razdieliti, dat će se mužkoj djeci.

U molbenicama, koje imaju podnieti roditelji, ili zakoniti skrbnici, ima se izkazati broj još neobskrbljene i već obskrbljene djece, nadalje uživa li koje djete stipendij, ili ima li sličnu stalnu podporu, te ako ju ima, od koga i od kuda ju dobiva.

Nadalje imadu se obložiti ovakove molbenice uredovnom svjedočbom, iz koje se razabrati može materijalno stanje roditelja, dotično sirotčadi, te školskom svjedočbom učenika, dobivenom u posljednjoj školskoj godini.

Interesirani roditelji, dotično skrbnici, imadu svoje molbenice radi podijeljenja podpore podnieti najkasnije do 8 srpnja t. g. upravljajućem odboru zaklade za uzgoj djece šumarskih činovnika u Budimpešti (okružje V. Zoltán uteza broj 16.).

K pitanju šumarske akademije, naslov je članku, što no ga je donio zagrebački dnevnik „Pokret“ u svom broju od 14. svibnja t. g. kao glas iz djačkih krugova same šumarske akademije, u predmetu konašnog uređenja tog našeg jedinog šumarskog naučnog zavoda Držeć, da bi se to pitanje u interesu našeg šumarstva i zemlje, svakako već jednom, i to što prije po nadležnim faktorima svrsi shodno riješiti moralo, donasamo sadržaj tog apela i to za sada bez svakog daljnog komentara s naše strane:

„Naši će se čitatelji jamačno još živo sjećati, koliko jadikovki bilo početkom o. g. po našim listovima iznešeno o pitanju šum. akademije. No ne samo da se o tom predmetu mnogo pisalo po novinama već se i sa strane djaka a i profesora učinilo mnogo i mnogo toga s namjerom, da se već jednom privede kraju uređenje naše šumarske visoke škole, a uporedo s tim, da se riješe i nekoja druga važna pitanja, koja amo zasijecaju. No sve to pisanje, sve jadikovke, sve predstavke i deputacije, sve to — sudeći prema današnjem stanju stvari — kao da je propalo duboko u more zaboravi. Dok se je molilo bilo je doduše topih obećanja i sladkih nada, da će možda bar tijekom godine biti riješeno pitanje o zakonskom uređenju naše šumarske akademije, al' do danas kako vidimo, od svega toga ma bać ništa. I tako se to pitanje, koje je dozrelo već davno, opet uljuljalo u slatki san.

Nadali smo se doduše, da će bar nova narodna borba, koja otvara široko polje plodnosnomu radu, iznijeti na površinu i ovaj predmet, no do sada još o tom nitko ni rieči. Grmilo se toliko puta po novinama o „neprecijenjnom narodnom imetku“ koji leži u našim šumama, isticala se potreba, da za gospodarenje s tim ogromnim kapitalom „treba i strukovnoga osoblja“ — ; pa ipak uza sve to, što se uvidjala opravdanost svih tih zahtjeva, nije se našao još uvijek nitko, da to pitanje sada, kad mu je hora, iznese iznova na javnost.

I baš zato činimo to mi. U kraljevoj poruci, koja je iznijela sva tobože najvažnija pitanja, što bi se imala riješiti za budućih saborskih zasijedanja, nije nigdje ma ni jednom riječi spomenuta naša šumarska akademija. Po ovom suděći kao da još uvijek nije došao rěd na to pastorče naše „almae matris“ ! Šta više, u program rada stavljeno je pitanje lica, a šumarske akademije nije. Ta zar je u istinu to pitanje prešnije i važnije nego ono šumarske akademije !

Držimo dakle, da je baš sada nadočao čas, da ovo pitanje i opet što toplije stavimo na srce svim onim faktorima, koji su kadri i voljni, da za nj ulože koju dobru riječ, a uvjeravamo ih da će im potomstvo biti u velike zahvalno.

Poimence pak u tom pogledu preporučamo i našim borcima za narodno pravo :

1. Da pospješe zakonito uredjenje šumarske akademije koja bi se imala ili kao zasebni fakultet — po primjeru ostalih naprednih zemlja — utjeloviti s univerzom, ili pako urediti kao posve samostalna visoka škola.

2. Da se konačno uredi primanje apsolvenata naše akademije u državnu šumarsku službu, u području Hrvatske i Slavonije.

3. Da se isposluje, kako bi našim apsolventima bio otvoren put i u bosansku državnu službu, koji im od najnovijega vremena zatvoren

Ovu toplu želju iznosimo na javnost sa čvrstom nadom, da će naši vredni borci za narodnu stvar učiniti sve, što će biti kadro, i s uvjerenjem, da svaki narod, koji hoće da se uhvati u kolo ostalih prosvjetlenih naroda, ne samo da mora imati sve institucije, koje odgovaraju njegovim potrebama, već isto tako valja nastojati, da se i sve tečevine tih institucija uzmogna upotrijebiti na korist i dobrobit njegovu. Bilo bi možda umjesno, kad bi i sami slušači šumarske akademije i opet u zgodan čas odabrali malu deputaciju pred nadležne faktore pa im opširnije rastumačili razne svoje jade i nevolje.“

Naučno putovanje učesnika trgovačkog tečaja na kr. visokoj školi za kulturu tla u Beču u Slavoniju. Učesnici prvog ovogodišnjeg t. zv. komercijalnog naučnog tečaja na visokoj školi za kulturu tla u Beču, poduzeli su u drugoj polovici mjeseca svibnja, pod vodstvom profesora Julije Marheta, te g. Edmunda Hofmana, naučno putovanje kroz Ugarsku, Slavoniju te Bosnu i Hercegovinu — povratkom preko Dalmacije i Rijeke. Ovom su prilikom među ostalim posjetili također i glasovite tvornice i pilane braće baruna Gutmana u Bjelišću, kao i drvorezaonicu i pilanu „dioničarskog društva za drvenu eksploataciju“ u Brodu na Savi, osim toga velike tvornice za destilaciju bukovine u Tesliću, kao i poduzeće i pilane tvrdke Eissler i Ortlieb u Zavidoviću. Po Bosnoj im je bio vodjom zemaljski šumarski savjetnik g. M. Buberl.

VIII. međunarodni gospodarski i šumarski kongres u Beču.

Kako to jur i u ovome listu svojedobno objavismo, obdržavati će se od 21. do 25. svibnja slijedeće godine, u Beču po broju VIII. međunarodni gospodarski šumarski kongres. Glasom odnosno pravilnika obuhvaćati će kongres, obće javne skupštine kao i sjednice pojedinih stručnih odsjeka, odnosno i pododjeka; zatim ekskurzije i razgledavanja raznih gospodarskih poduzeća kao i šumarskih zavoda i tvornica. Članom kongresa može biti svatko, koji taj svoj naum do 31. ožujka 1907. prijaviti eksekutivnome odboru, uz uplatu pristupnine od 20 kruna.

Gospodarska i šumarska društva vlastna su sudjelovati na kongresu, a odaslati i posebne svoje izaslanike kongreskim razpravama.

Svaki učesnik dobije nakon uplate pristupnine člansku izkaznicu. Članovi kongresa dobivaju sva izvješća kao i ostala izdanja kongresa besplatno. Samo članovi kongresa vlasni su sudjelovati i ne javnim sjednicama, kao i po eksekutivnome odboru priredjenim ekskurzijama, predlagati referate i sudjelovati kod viećanja.

Kongres obuhvaća 11 stručnih sekcija.

I. Narodno gospodarstvo. (Udrugarstvo, osobni i hipotekarni kredit, pitanje razterećenja posjeda, agrarna statistika, promet i trgovačke prilike u odnosu prema gospodarstvu i šumarstvu, međunarodno utanačenje cijena gospodarskih i šumarskih proizvoda, ladanjsko ubogarstvo i gospodarsko osiguranje).

II. Gospodarska i šumarska obuka i pokusi, uključivo kulturu tresetištah.

III. Ratarstvo i bilinogojstvo. Gospodarsko strojarstvo i orudjarstvo. Upravu i upravnu organizaciju.

VI. Živinogojstvo, uključivo veterinarstvo (uzgoj stoke, alpsko gospodarstvo, konjogojstvo, uzgoj male stoke, peradarstvo, pčelarstvo, svilogojstvo i mlekatarstvo).

V. Gospodarske i šumarske melioracije. (Natapanje tla i odvodnjavanje, bujičarstvo i zagrađivanje usova).

VI. Gospodarske i šumarske industrije (Sečerane, tvornice žeste, škroba, ulja, pive i slada, i upotreba drva).

VII. Gospodarska i šumarska obrana bilja. (Bolesti bilja, štetnici bilja i njih tamanenje, obrana korisnih zarezničke tamanećih životinja).

VIII. Šumarstvo

IX. Ribogojstvo i ribarstvo.

X. Vinogradarstvo i pivničarstvo.

XI. Voćarstvo, povrćarstvo, vrtljarstvo, unovčenje voća i povrća. Prema potrebi odrediti će se još i daljnje subsekcije.

Svakoj stručnoj sekciji stoji na čelu posebni počasni odbor.

Svi na kongres spadajući izvještaji i priobćenja imaju se izvršujućem odboru predložiti do 1. prosinca 1906. Referati neka budu što kraći — te moraju u svojim eventualnim zaključcima imati njeku obću važnost, za opravdati njihovu razpravu u međunarodnom udruženju.

Konstituiranje pojedinih stručnih odsjeka, odnosno i pododsjeka sliedi iza otvorenja kongresa. Razprave pojedinih odsjeka vode se odeljeno. Osim u njemačkom jeziku, dozvoljene su razprave i na franczkom, talijanskom i engleskom jeziku. Izvješće će se izdati na njemačkom i franczkom jeziku.

Predsjednik odbora VIII. t. j. šumarskog odsjeka jest c. i kr. odsječni savjetnik i. s. g. Ljudevit Dimitz.

Odbor izdao je baš ovih dana već i posebni obširni program pravila i organizacije kongresa. U smislu istoga razpravljati će se u VIII. sekciji t. j. sekciji za šumarstvo o sliedećim pitanjima:

1. O osnuću i uzgoju šumskih sastojina s obzirom na visoki prirast gromade i dobru vrstnoću drva. Referirati će gg. Antun Bakesch (Česka), Adolf vitez Guttenberg (Beč), M. le Huffel (Nancy), Herman Reuess (Mor. Bjelacrkva) i dr. Adam Schwapach (Eberswalde).

2. Vážnost klimatićnih varietata naših vrsti drveća po uzgoj šuma. Referirati će gg. dr. Adolf Gieslar (Beč), A. Engler (Zürich) i dr. Mayer (München).

3. O pošumljivanju goljetii sredstva u napredjivanja. Referirati će gg. M. Parde (Pariz), Ottavio Perona (Valombrosa), Konrad Rubbia (Ljubljana) i S. Wissotzky (Petrograd).

4. Zadaća pokusnih postaja sobzirom na transport drva i amo zasjecajuće gradjevine. Referirati će gg. Julio Marhet (Beč), M. Mathey (Dijon) i Dr Ulrich Meister (Zürich).

5. Mjere protiva širenju ošteta od dima u šumama. Referirati će gg. Ljudevit Dimitz (Beč), Karlo Reuss (Desau) i dr. H. Wislicenus (Tharand).

6. Koje mjere bi bile kadre, da se većim oštetama od zareznika u šumama predusretne njihovorazprostranjenje preprečiti uzmogne. Referirati će gg. dr. A. Eckstein (Eberswolde), F. Wachtel (Beč) i Fr. Ž. Kesterčanek (Zagreb).

7. Novi ciljevi i metode šumarskog uredjenja. Referirati će gg. Adolf vitez Guttenberg (Beč), Rihard Kopetzky (Gmunden) i dr. Herman Stötzer (Eisenach).

8. Temelji pravednog oporezivanja šumskog tla. Referirati će gg. dr. Josip vitez Bauer (Beč) i dr. Mor. Endres (München).

9. Zakonite predusretne mjere na obranu prirode i užčuvanje prirodnih spomenika: Referirati će gg. dr. H. Conwentz (Danzig), M. Daubriè (Pariz), Ljudevit Dimitz (Beč) i Žaver Siefert (Karlsruhe).

10. Europejska trgovina drvom, te upliv izgradnje europejskih vodenih puteva na razvoj iste. Referirati će gg. dr. Gumar Anderson (Stockholm), Leopold Hufnagel (Vlaschim), dr. Fr. Jentsch (Hanov. Münden), Julius Marhet (Beč) i M. Mathey (Dijon).

11. Medjunarodno utanačenje jediničnih mjera, sortiranja i ustanovljivanja sadržine tvorivog drva: Referirati će gg. Wilim Eckmann (Stockholm), dr. Kahl (Colmar), dr. H. Martin (Eberswalde) i Karlo Teglas (Šćavnica).

12. Unovčenje bukovog drva u kemičkoj industriji sa tehničkog i komercijalnog stanovišta. Referirati će gg. dr. Herman Kahlenberg (Beč) i Gregor Bencze (iz Šćavnice).

Sve ostale obavjesti daje i prijave prima, tajnik kongresa profesor Josef Häusler. (Wien I. Schausflergasse 6.)

Veleprodaja šuma u Rusiji. Vijesti „Наша Жизнь“ o prodaji krunskih šuma u Rusiji za 50 mil. maraka, nekoj berlinskoj tvrdci, iza koje stoji navodno bankovna kuća Mendelsohn, nadovezuje „Holzmarkt“ na temelju najpouzdanijih informacija, da ta vijest ne počiva na istini, jer vrhovna uprava krunskih šuma nije nikada ni pomisljala, da šume proda, a to još tim manje, jer u svojim blagajnama ima dosta novca i što trgovina s drvom u Rusiji baš sada dobro prolazi, što najbolje dokazuje okolnost, da je kod zadnjih dražba bila velika navala šumskih trgovaca, što se može reći, da je za Rusiju rijetkost.

Pomenuta vijest, o prodaji krunskih šuma, ima se smatrati kao agitaciono srestvo elemenata, koji idu za tim, da širenjem takih vijesti diskreditiraju rusku vladu u javnosti, te kojima rad vrhovne šumske uprave nije po čudi.

Pored toga javlja isti list, da su veletržci S. D. Jaffé i David Franke sinovi, u guberniji Volhinien dostali jednu šumu od 250 000 stabala, u svrhu eksploatacije kroz 10 godina, za svotu od jedan milijun maraka. Ne kaže, kakova je šuma, nogo navodi, da će se izradivati u trupce, odnosno robu, prikladnu za trgovinu. N.

Radnici u Njemačkoj Poznato je, da su svi radnici u Njemačkoj osigurani, dakle i šumski radnici. Poslodavci uplaćuju za svoje namještenike, zakonom ustanovljene iznose, koji su od god. 1901—1905 narasli na svotu od 424,555.393 marke. Prema listu „Post“ participiraju najveće tri savezne države: Pruska, Bavarska i Saska sa slijedećim iznosima:

Pruska	sa	267,767.069	maraka
Bavarska	„	36,326.887	„
Saska	„	37,567.086	„
Ukupno		341,661.042	maraka

U Pruskoj stoji na prvom mjestu grad Berlin sa 93,843.425 M, upravo više od jedne trećine za sve tri navedene države; zatim dolaze rheinske pokrajine, u kojima je industrija najrazvijenija sa 62,085.369 M, dakle skoro jednako četvrtini sveukupne svote navedenih država. Držimo, da ove brojke same dosta govore, pa im ne treba komentara.

N.

Njemački držav. šumarski savjet (Forstwirtschaftsrat). To je poseban odbor njemačkoga šumarskoga društva, kojemu je dužnost da u važnim šumarskim pitanjima daje vladi svoje stručno mišljenje. Ovaj odbor, koji broji 50 članova, držao je nedavno u Berlinu izvanrednu sjednicu, u kojoj je razpravljao pitanje, da li bi se „Staffeltarifa“ na drvo protegnuti imala i na zapadno od Berlina ležeće rheinsko područje, koja tarifa stoji danas na snazi počam od skranje tačke Pruske, pa do Berlina.

Pod „Staffeltarifom“, kako je poznato, razumijeva se onaj sistem tarifiranja, gdje jedinična cijena za transport drva željeznicom, za svaki kilometar nije jednaka, nego je za različite udaljenosti različita, t. j. u pravilu za veće udaljenosti sve manja i manja.

Ovo pitanje potakli su posjednici šuma i trgovci drvom u istočnim pokrajinama Pruske, gdje se nalaze velike zalihe drva, navlasito borova koje ondje nema osobitu prođu, kao u rheinskom području, gdje je najviše razvijena industrija i gdje je centrum šumske trgovine za cijelu Njemačku.

Ovaj manevar naišao je na odlučan odpor, kako od strane trgovaca drvom, tako i posjednikah šuma srednje, južne i zapadne Njemačke, kojima rhainsko područje glavno tržište, pa su na više zajedničkih skupština odlučno ustali protiv uvođenja naumljene tarife, jer da ona dolazi u korist stranom drvu, koje u istočnu Prusku, iz Rusije i Galicije u velikim masama dolazi.

U tom slučaju došli bi posjednici pilana u istočnoj Pruskoj, u položaj, da konkurenciju pilana srednjih, južnih i zapadnih država, učine za uvijek nemoćnom, a i posjednicima šuma u odnosnim državama nanesu materijalnih šteta.

Prema tomu nije onda čudo, da se na odnosnoj sjednici u Berlinu razvila živahna debata, u kojoj je bio glavnim izvjestiteljem, profesor na münhenskom sveučilištu. Dr. Endres, koji je dotično pitanje sa mnogobrojnim statističkim podacima osvijetlio, naglasivši, da oni u principu ne bi imali ništa protiv toga, kad bi se tu radilo samo o pruskom drvu, ali uvedenjem naumljene tarife, ne mogu se zatvoriti vrata i stranom drvu.

U svom obrazloženju istakao je prof. Dr. Endres, da bi se u tom slučaju nanijela velika materijalna šteta i kraljevini Bavarskoj, koja godišnje izvaža u rheinsko područje oko jedan i pola milijun m³ drva, u vrijednosti od 20 milij. maraka.

Kao drugi izvjestitelj bio je nadšumarnik i ravnatelj šumarske akademije u Eberswaldu, Riedel, koji je zauzeo isto stanovište, naglasivši, da se u ovom slučaju ne bi trebali toliko bojati vrednijeg borovog drva iz Rusije, koliko mnogo lagljega smrekovoga drva iz Galicije.

Konačno je donesena rezolucija, koja je sa svima protiv jednoga glasa primljena, te u kojoj je zauzeto stanovište, protivno uvedenju naumljene tarife, jer ona ne ide u korist drvne industrije, u okviru njemačke države, nego stranog drva. Napokon je izražena želja, da se u Pruskoj na okruglo drvo uvede niža tarifa, nego li na rezanu robu, kako je to u južnoj Njemačkoj već uvedeno.

N

K šumarskoj statistici u Austrijskim zemljama napose i Dalmaciji. Prema službenim statističkim izkazima, postradalo je u austrijskim krunoviinama g. 1902. ukupno, od vjetro i sniegoloma 75.141 ha šume, sa izradjenom drvnom gromadom od 2,096.127 prost. met. drva. Zareznici poharaše ukupno 12,208 ha šume sa 29,351 prost. met. drva. Od šumskih je požara istodobno nastradala površina od 350.5 ha mladih kultura i 1168 ha starijih sastojina, u vrijednosti od 117.468 kruna.

Godine 1903. nastradalo je od vjetro i sniegoloma 141,094 ha šumske površine, sa 1,418,766 prost. metara drva. Od zareznika nastradalo je 6,650 ha šuma sa 11,371 prost. metara drva, a od šumskih požara, 1519 ha kultura i 2504 ha starijih sastojina, u ukupnoj vrijednosti od 450.649 kruna.

Vjetrolomom i sniegolomom nastradalo je g. 1903. najviše t. j. 52102 ha šume — u Moravskoj, od zareznika je najviše uništeno g. 1902. takodjer u Moravskoj, 5,809 ha šume, a od požara u Galiciji i Dalmaciji i to g. 1903. u Galiciji 644 ha kultura i 522 ha starih sastojina u vrijed-

nosti od 247.474 krune, a u Dalmaciji 16 ha kultura i 1133 ha starijih sastojina, u ukupnoj vrijednosti od 21.110 krnna.

Šumarska obuka u Japanu. Za šumarsku obuku postoji u Japanu danas ukupno 60 stručnih zavoda i to: jedan na sveučilištu, tri na tehničkim visokim školama, pet srednjih šum. škola, pet lugarnica, a osim toga imade još 46 lugarskih tečejeva. Broj sveučilištaraca šumara bio je g. 1904. — 43, na tehničkim visokim školama učilo je istodobno 221 šumara, a u srednjim šumarskim školama njih 375, na lugarnicama i lugarskim tečajevima pako bilo je upisano 5018 pitomaca. Već i po tom se najbolje vidi, koju veliku brigu Japanci i o toj narodno gospodarstvenoj privredi vode.

Velika potražnja za brikettima. Poznato je, da je kameni ugljen daleko potisnuo gorivo drvo iz uporabe, i da danas jednako gori na kaminu bogataša i ognjištu siromaha. U tu svrhu on se do najnovijeg doba upotrebljavao u istom stanju, u kakovom se iz ugljenika kopa.

Kao što se najsitniji komadići suha zlata u koritu kake rijeke marno traže i pomno sabiru, tako se i sitni komadići kamena ugljena, čija vrijednost je za čovječanstvo daleko veća od sama zlata, sada sabiru, i u posebnim kalupima pod velikim hidraulskim tlakom prešaju u formi kockah, koje se briketti zovu. U zapadnoj Njemačkoj postoje posebne tvornice, koje takove brikette pripremaju, kao u Mannheinu, Rheinau, Gustavburgu i Strasburgu, koje u mjesecu 35 — 40.000 tonna briketta izrade.

Ovi se briketti prave iz kamena ugljena bolje kvaliteta, pa za to imaju dobru prođu, što se razabire iz vijesti, koju čitamo u „Köln V Ztg.“ da su pomenute tvornice morale odbiti mnogobrojne naručbe na ove brikette, jer ih ne mogu ispuniti. N.

Šume u Rumunjskoj zapremaju 18 postotaka od ukupne površine ili ti 2,546.790 ha. Od ove površine otpada na državne šume 40%, na krunske, zakladne i obćinske šume 8%, a ostatak od 52% na privatni šumski posjed.

Po vrsti drveća zapremaju čiste hrastove šume 31%, mješovite bukove, hrastove i brieslove šume 28·3%, jela i smreka 13·5%, jela i smrek sa bukovom 20%, dok 7·2% otpada na ine razne lištače.

Od ukupne površine šuma sa 1,085.000 ha, otvoreno je do sada sječi i trgovini oko 650.000 ha., a 163.000 otpada na čistine i neplodne zemljišta. Glavni su trgovački izvozni proizvodi lagvi i dužice. Vrednost godišnjeg izvoza dosiže do 24—25 milijuna franaka. Napose u novije doba razvila se je u Rumunjskoj živahna šumska trgovina u veliko zastupana i austro-ugarskim trgovačkim tvrdkama

Zaključni račun II. banske imovne

P r i h o d i

Proračuna		P r e d m e t	Odobreno po prora- čunu za g. 1905.	Primljeno u g. 1905.	
naslo v	etatna stavka		Kruna	Kruna	fil.
I.		Redovito pokriće:			
	1.	Blagajnički ostatak koncem god. 1904.	24.989	59.964	39
	2.	Dohodak od zakupnina	—	—	—
	3.	Dohod po drvosječnoj osnovi	59.182	80.838	76
	4.	Dohod paše	50	104	40
	5.	Dohod žirovine i rovarine	20	—	—
	6.	Dohod od zaplijenjenoga ploda	100	—	—
	7.	Dohod od lova i nuzgrednina	700	478	—
	8.	Dohod od sušaca, lomovine i zaplene	850	620	89
	9.	Dohod od čistina	180	89	68
	10.	Kamati vried. papira (potrošive glavnice)	1.006	1.656	98
	11.	Dohod šumskih odšteta u gotovini	5.000	2.385	78
	12.	Dohod šumskih odšta po dužnicima obra- dom u šumi i na cestama	14.359	16.906	17
	13.	Kamati nepotrošivih glavnica kod kr. zem. vlade pohranjenih	67.129	66.053	09
II. III.	14.	Povraćeni predujmovi	—	845	03
		Sbroj redovitoga pokrića	173.565	229.943	17
		Vanredno pokriće:			
	1.	a) Najamnina za voć. vrt nad Hrastovicom	161	132	04
	1.	b) Nepotrošiva šumska glavnica	57.725	* —	—
		Sbroj vanrednog pokrića	57.886	132	04
		K tomu; Sbroj redovitog pokrića	173.565	229.943	17
		Vjeresijsko poslovanje	—	257.196	21
		Sveukupni sbroj prihoda 1905.	—	487.271	42
		Odbiv izdatak sa	—	419.063	44
		Blagajničko stanje konc. g. 1905.	—	68.207	98
		K tomu :			
	a)	Nepotrošiva šumska glavnica kod kr. ze- maljske vlade	—	1,618 064	77
	b)	Dužne šumske odštete koncem god. 19 5.	—	450.606	10
	c)	Ostatak predujmova za prenos u g. 1905.	—	645	—
	d)	Vriednost našastara	—	10.662	38
	e)	Sgrade i lugarske kuće	—	80 584	38
	f)	Pohranjeno kod kr. zem. zem. blagajne za potrošak 1906/7	—	9.624	—
	g)	Potrošiva glavnica za god. 1906. uložnica broj 1138. hrv.-slav. hipotek. banke	—	28.862	—
		Stanje imovine II. banske imovne ob- ćine koncem 1905.	—	2,199,049	13

* u primitku u nepotrošenoj šumskoj glavnici pod b) K 1,618.064-77.

občine u Petrinji za gospodarsku g. 1905.

R a z h o d

Proračuna		P r e d m e t	Odobreno po prora- čunu za g. 1905.	Izdano u g. 1905.	
naslov	etatna stavka		Kruna	Kruna	fil.
		Redovita potreba:			
I.	1.	Zastupstvo imovne občine	2.0 0	2.020	40
II.	2.	Predsjednik i gospodarstveni odbor	1.800	1.389	29
III.	3.—13.	Gospodarstveni ured {osobna beriva	15.314	15.057	72
		{predumjovi	—	750	—
		{stvarni izdatci	2.760	2.698	14
IV.	14.—18.	Šumarije {osobna beriva	40.024	36.234	24
		{predumjovi	—	120	—
		{stvarni izdatci	1.026	649	50
V.	19.—22.	Gosp. troškovi {u gotovom novcu	16.692	9.231	15
VI.	23.—25.	{po dužnicima šum. šteta	3.200	6.654	42
VII.	26.—30.	Javni tereti (državni i občinski porezi i nameti)	14.524	14.352	97
VIII.	31.—33.	10% prinos za činovnike u mirovinsku zakladu, hrv.-slav. zemaljskoj blagajni ter mirovine umirovljenicima i udovima do otvorenja mirovinske zaklade, milostinje i podpore	11.246	11.277	14
IX.	34.	Udržavanje sgrada i lugarskih kuća	1.700	689	04
X.	35.	Troškovi za skupštine hrv.-slav. š. markoga društva	200	200	—
		Doprinos za računarske kontrolne činovnike kod kr. zem. vlade za god. 1905.	2.380	2.380	—
		Sbroj redovite potrebe	112.866	103.704	—
		Vanredna potreba:			
I.	1.	Voćarski vrt nad Hrastovicom	—	—	—
II.	2.	Kup ili gradnja kuća	24.989	3.200	—
III.	3.—5.	Štipendije i podpore	4.400	2.160	—
IV.	6.	Dnevničar za evidenciju šumskih šteta	730	726	—
V.	8.	Kup ogrievnih drva za Posavce	5.000	250	72
VI.	9.	Imovinska kuća {u gotovom novcu	—	29	20
		{u Blinji {po dužnicima šum. šteta	359	6	40
VII.	10.	Lugarska kuća {u gotovom novcu	—	1.033	40
		{u Kraljevgradu {po dužnicima šum. šteta	800	467	60
VIII.	11.	Izsušenje podruma u -gradi imov. občine	—	—	—
	12.	II. i III. obrok prinosa za uredjenje potoka Lonje i Vel. Struga	4.283	8.558	36
	13.	Za izsušenje Piškornjača u gotovom	1.600	—	—
	14.	Cesta Madjari-Letovanci-Blinja — odradnjom po šumostetnicima	10.000	9.777	75
IX.	14.a	Udržavanje uredjenog potoka Sunja i Krivaj, doprinos za 3 g.	360	1.036	66
X.	15.	Povišice činovničkih plaća	3.700	2.024	73
		Sbroj vanredne p trebe	54.221	29.270	82
		K tomu: Sbroj redovite potrebe	112.866	103.704	01
		Vjeresijsko poslovanje	—	286.088	61
		Sveukupni sbroj razhoda godine 1905.	—	419.063	44

Šumsko-gospodarstveni ured II. bauske imovne občine.

U Petrinji, dne 31. prosinca 1905.

Upravitelj-šumarnik:
V. Benak v. r.

Predsjednik:
Sofro Ljuboević v. r.

Protustavnik-računovodja:
Aleks. Ugrenović v. r.

Rogač (latinski *Ceratonia siliqua* — njemački *Johannis brod*) obični rožički — vrst je crnogorice, koja u Dalmaciji, u okolini dubrovačkoj kao i otocima, i u divljem stanju raste. Rogač je jedna najkorisnijih tamošnjih vrsti drveća, jer daje velike prihode. Inače to stablo nepodnaša oštru zimu. Ako je samoniklo, treba ga nakon pete ili šeste godine navrnuti (plemeniti), jer divlje slabo ra je. Oplemenjuje se tako, da se prije svega posjeku sve grane po deblu, a samo se par boljih ostavi za uciep ili navrtak. Onda se uzme sa pitomog stabla (rogača) mladi komad kore sa pupkom, koji ima skorim potjerati. Taj komad neka bude po prilici 8×3 cm. velik, pa se onda uciepi na jur pripravljeni uciep, tako, da se sav pokrije i to tačno; klicu (pupak) made kore pristaviti na pupak u uciepu mladoga — divljega drva — razumije se izpod kore, i onda tvrdo omotati konopcem cijeli razciep tako, da klica ostane slobodna I to je onda dosta za navrtak. Ako se može, neka se drvo zagnoji svake treće godine, ako ne, neka se bar od vremena do vremena okopa. Gdjekad ga treba i oklastriti, da neraste odviše u vis, i da ima uvijek dosta vazduha.

Rogač cvate u srpnju i kolovozu, a bere se onda tek drugu godinu u isto doba, s toga treba kod branja dobro paziti, da se neotrusi cvet. Od toga drva imade više vrsti.

Od kolike koristi je rogač, kazuje primjer, da je jedan siromašni seljak M. na Lopudu, koji imade 7 takovih stabala, dobio prošle godine s jednog takovog stabla 11 kvintala rogača, i to na stablu od 50 godina — a te rogače prodao onda za 110 kruna.

Prošle su godine proizveli otoci Šipan 800 kvintala rogača, Lopud 560, a Koločep 400 kvintala. Zaton kod Gruža 600, Orašac 400, Trsteno 500, a Brsečine 300 kvintala. Rogač je u trgovini mnogo tražena roba, trebaju ga naročito i za rum, a uz to siromašnije obitelji okradu zimski dan — kako se reče — često samim rogačima

Bilo bi svakako vrijedno, da se napose i po dalmatinskim otocima a moguće i po našem primorju, na zaštićenim mjestima, gojenju te korisne crnogorice više brige posvećuje.

„Pučki list“

Umro. Na dne 6. svibnja o. g. umro je u Lividragi, nakon teške operacije i bolesti šumar vlastelinstva čabarskoga Miroslav Hlavač. Bilo mu tek 32 godine, a ostavio je uz ucviljenu udovu i više djece u najvećoj bjedi i nevolji. Vlastelinski šumarnik g. Hinko Fürst u Čabru, upravo je u „Oesterr. Forst- und Jagd-Zeitung“ na sve drugove i prijatelje pokojnika poziv i molbu, da sabiranjem milodara, bar za prvi čas pomognu, sirotam i udovici pokojnika. Poziv na koji ovime i članove našega društva upozorujemo.

Mjesto srezkog šumara, izpražnjeno je kod vlastelinstva u Čabru. Plaća 1800 K. — s izgledom na promaknuće unutar dvije godine na 2000 K. Stan i ogriev u naravi — 200 K paušala za konja i livada za sieno. (Vidi u ostalom natječaj u „Oest. Forst. und Jagd. Zeitung“ od 1. lipnja t. g. br. br. 22).

Traže se dva šumsko trgovačka vježbenika, za jednu domaću pilanu. Neoženjena mlada čovjeka. — Prednost imaju absolventi koje šumarske škole, ratarnice ili trgovačke škole. Stan i obskrba u naravi — te za početak 50—60 K. mjesečne plaće. Poblize obavjesti daje uredništvo lista nu samo uz retour marku.

Mjesto šumarsko-tehničkog dnevničara — sa izgledom na stalno namještenje u svojstvu šum. vježbenika, imade se popuniti kod jedne imovne občine. Prednost imaju absolventi kr. šumarske akademije u Zagrebu. Ponude prima uredništvo „Šum. lista“.

Mjesto šumarskoga pristava i šumarskoga vježbenika izpražnjeno je kod jedne naših najvećih gospoštija. Na prvo mjesto mogu reflektirati samo absolventi koje visoke šumarske škole ili akademije — na drugo i svršeni pitomci koje srednje ili niže šumarske škole — osim toga je i znanje njemačkoga jezika uvjet. Prvi dobiva uz stan i ogriev u naravi, mjesečno 120 K., a posljednji 100 K. i stan i ogriev u naravi.

Ponude valja upraviti na uredništvo „Šum. lista“.

 Sljedeći dvobroj „Šumarskoga lista“ za mjesece kolovoz i rujan izaći će u drugoj polovici mjeseca kolovoza. — Toliko znanja radi, da ne bude suvišnih reklamacija.

Natječaj.

Usljed naredbe visoke kr. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove od 24. travnja 1906. broj 22731. raspisani natječaj otvorenim rokom do 15. lipnja 1906. za popunjenje **mjesta nadšumara procienitelja** kod brodske imovne občine, sa plaćom godišnjih 2600 kruna, pausalom za uzdržavanje službenih konja godišnjih 1200 kruna, stanarinom godišnjih 400 kruna, odnosno stanom u naravi, 12 jutara deputatne zemlje i godišnje 40 prost. metara ogrieva, **produljuje se rok za podnošenje molba do 15. kolovoza 1906.**

Natjecatelji za ovo mjesto imaju svoje molbenice obložene sa krstnim listom, svjedočbom svršenih nauka i dosadašnjeg službovanja, u gornjem roku podneti podpisanom šumsko-gospodarstvenom uredu.

Šumsko-gospodarstveni ured brodske imovne občine.

U Vinkovcima, 19. lipnja 1906.

Sadržaj.

Šumsko sjemenje. Piše Andrija Petračić	249—254
O pitanju niže šumarske obuke u Magjarskoj	254—259
O krivom svjedočanstvu pred upravnim oblastima. Piše Dr. P. Čupović	259—269
Entomološke bilježke. Piše A. Ugrenović ml.	269—273
Higienska i etička važnost šuma	273—275
Listak. Osobne viesti: Umrli. — Imenovanja i promaknuća. Različite viesti: Upit. — Podpore za djecu držav. šum. činovnika. — K pitanju šumarske akademije. — Naučno putovanje u Slavoniju i Bosnu. — VIII. međunarodni gospod. kongres u Beču g. 1907. — Ve-leprodaja šuma u Rusiji. — Radnici u Njemačkoj. — Njemački državni šumarski savjet. — K šumarskoj statistici u Austriji i Dalmaciji. — Šumarska obuka u Japanu. — Briketi. — Šume u Rumunjskoj. — Zaključni račun II. banske imovne občine za g. 1905. — Rogač. — Umro.	275—275 276—288
Prilog. (Lugarski viestnik). K pitanju mirovine lugara i njihovih udovica. Priobćuje P. Micić. — Jedna o vadjenju biljaka iz zemlje i odpremanju istih. Od J. Čurčića. — Korov u šumama. — Bilježke iz lugarskoga života. (Nastavak). Različite viesti: Glavna skupština društva. — Mravi zaštitnici mladih šumskih nasada. — Sredstvo proti zmijinom otrovu. — Četiri do šest hiljada godina stara stabla. — Pogibelj od groma u šumi. — Šumski požari i štete u travnju o. g.	